

SAVONIA

Opinnäytetyö

Ammattikorkeakoulututkinto

Kulttuuriala

IT'S A (WO)MAN'S WORLD

Raportti taiteellisesta opinnäytetyöstä

TEKIJÄ:

Hanna Vilander

Koulutusala	
Kulttuuriala	Koulutusohjelma Tanssinopettajan koulutusohjelma
Työn tekijä Hanna Vilander	
Työn nimi It's a (wo)man's world – raportti taiteellisesta opinnäytetyöstä	
Päiväys 21.12.2014	Sivumäärä/Liitteet 46/6
Ohjaaja(t) Eeri Pihlajakari ja Paulo Salosaari	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Itäinen Tanssin Aluekeskus (ITAK) / Tanssitaiteen tuki ry.	
<p>Tiivistelmä</p> <p>It's a (wo)man's word on taiteellinen opinnäytetyö, joka tarkastelee naisten aseman eroja tanssitaiteen kautta suomalaisen ja brasilialaisen yhteiskunnan välillä. Taiteelliseen opinnäytetyöhön kuului myös esitysten tuottaminen. Koreografian rakensivat ja esittivät yhdessä opiskelija Hanna Vilander ja brasilialainen tanssitaiteilija Otávio Bastos. Ensi-ilta oli Kuopiossa Sotkulla 4.10.2014. Tämä taiteellisen projektin raportti avaa työskentelyn vaiheita ja kuvaa koreografiasen toiminnan taustoja.</p> <p>Raportissa kuvataan teoksen tuotannollinen työ, koreografian työstöä sekä esitysten tunnelmat Vilanderin näkökulmasta. Lähtökohtina koreografialle toimivat muun muassa Vilanderin Brasilian matkojen aikana tehdyt huomiot kulttuurieroista sekä yhteistyö eri kulttuureista tulevien, erilaisilla kokemushistorioilla ja toimintatavoilla varustettujen taiteilijoiden välillä.</p>	
Avainsanat Tanssitaide, Kulttuuri, Nainen, Improvisaatio	

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Dance Teacher			
Author Hanna Vilander			
Title of Thesis It's a (wo)man's world – a report of an artistic thesis			
Date	21.12.2014	Pages/Appendices	46/6
Supervisor(s) Eeri Pihlajakari and Paula Salosaari			
Client Organisation /Partners The Regional Dance Center of Eastern Finland (ITAK)			
Abstract			
<p>It's a (wo)man's world is an artistic thesis that, through dance, takes a look at the differences in society status between Finnish and Brazilian women. This artistic thesis also includes production of the performance. The choreography was made and performed by student Hanna Vilander and Brazilian dance artist Otávio Bastos. The premiere was in Kuopio at Sotku 4.10.2014. This report shows the different steps behind the choreographic actions.</p> <p>The report describes production of the piece, choreographic process and feelings after the performances by Vilander. Some starting points for the choreography were Vilander's observations about the cultural differences noticed when traveling in Brazil and collaboration between two different artists from different cultures with different background, experience and practices.</p>			
Keywords Dance art, Culture, Woman, Improvisation			

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO.....	6
1.1 Yhteistyökumppaneiden haalintaa.....	6
1.2 Teeman valinta.....	6
1.3 Työn paisuminen.....	6
2 BRASILIA.....	8
2.1 Ensimmäiset harjoitukset ja uusi yhteistyökumppani.....	8
2.2 Mutkia matkassa.....	9
2.2.1 Tilat.....	10
2.2.2 Koreografinen työskentely ja harjoitukset.....	10
2.2.3 Muutto.....	11
2.3 Työskentelytapoja.....	12
2.4 Brasilian loppuaika.....	14
3 PALUU SUOMEEN.....	15
3.1 Tuotanto ja pohjatyö.....	15
3.1.1 Orimattilan tilat.....	15
3.1.2 Helsingin tilat.....	15
3.1.3 Bastosin lisäesitykset.....	16
3.1.4 Tiedotus ja julkisuuskuva.....	16
3.2 Bastos ja Maximiliano Suomeen.....	17
3.3 Avustukset.....	18
3.4 Harjoitusten jatkuminen ja koreografian kokoaminen.....	18
3.5 Näyttämökuvaa.....	20
3.6 Puvustus.....	20
3.7 Musiikki.....	20
3.8 Valot ja lavasteet.....	21
4 KOHTAUKSISTA.....	23
4.1 Ensimmäinen kohtaus: Brasilia ja Suomi kohtaavat, naisten keskustelu.....	23
4.2 Toinen kohtaus: Kotityöt.....	23
4.3 Kolmas kohtaus: Yökerho.....	25
4.4 Neljäs kohtaus: Oma soolo, yhtäläisyydet.....	26
4.5 Viides kohtaus: Tori, hedelmäpolku.....	27

4.6 Kuudes kohtaus: Pomo.....	29
4.7 Kahdeksas kohtaus: Lopetus: Suomi tai Brasilia.....	30
4.8 Poisjääneitä kohtauksia.....	31
5 ESITYKSET.....	32
5.1 Ensi-ilta Sotkulla, lauantai 4.10. klo 20.00.....	32
5.2 Esitys Sotkulla, sunnuntai 5.10. klo 16.00.....	33
5.3 Esitys Orimattilassa, lauantai 11.10. klo 17.00.....	33
5.4 Esitys Orimattilassa, sunnuntai 12.10. klo 13.00.....	35
5.5 Esitys Helsingissä, lauantai 18.10. klo 19.00.....	36
5.6 Esitys Helsingissä, sunnuntai 19.10. klo 19.00.....	37
6 POHDINTA.....	39
LIITE 1: LEHDISTÖTIEDOTE KUOPION ESITYKSISTÄ.....	41
LIITE 2: KUOPION JULISTE.....	42
LIITE 3: KAIKKIEN ESIINTYMISPAIKKOJEN JULISTE.....	43
LIITE 4: KUTSU.....	44
LIITE 5: KÄSIOHJELMA.....	45
LIITE 6: BASTOSIN LAUSELMA YHTEISTYÖSTÄ PORTUGALIKSI.....	46

1. JOHDANTO

Halusin valmistua koulusta syksyllä 2014, mutta minulta puuttui vielä opintoja taiteellisesta työskentelystä ammattilaisen kanssa. Päätin yrittää suorittaa kyseiset opintopisteet kesällä, jolloin olisin matkoilla Brasiliassa. Kyselin tanssialan tuttaviltani Recifestä mahdollisuudesta työskennellä yhdessä ja puolittu tanssitaiteilija Otávio Bastos kiinnostui yhteistyö ehdotuksestani. Sovimme skype-tapaamisen ja mietimme yhteistyömme mahdollisuuksia. Opintopisteet tulivat täyteen ja työtä riitti opinnäytetyöksi asti.

1.1 Yhteistyökumppaneiden haalintaa

Pian minulle tuli ilmi, että yhteistyö Bastosin kanssa vaatisi hänen vierailunsa Suomeen. Bastos kertoi hakevansa apurahaa lentolippuihin, jolloin vastuu hänen tulemisestaan tänne asti ei jäisi minulle. Yhteistyön vähitellen konkretisoituessa, soitin Itäisen Tanssin aluekeskuksen taiteelliselle johtajalle Tomi Paasoselle kysyäkseni mahdollisuuksista yhteistyöhön ITAKin kanssa. Tarvitsimme julkisen tahon kirjoittamaan Bastosille kutsun tulla Suomeen esiintymään hänen lentolippuhakemustaan varten. Paasonen antoi ymmärtää, että yrittämistä tuetaan ja hän kirjoitti kutsun. Näin saimme virallisen tahon yhteistyöllemme Suomesta.

Jotta työskentelyn kulut saataisiin katettua, päätin hakea työskentelytukea Wihurin rahastosta, jossa oli apurahahaku juuri käynnissä. Kysyin luokkamme facebook ryhmässä, jos joku haluaisi auttaa tuottamisessa ja Inka-Leea Hakkarainen ilmoittautui vapaaehtoiseksi. Apurahahakemuksen tekemiselle oli kaksi viikkoa aikaa, joten kokonaisuus piti muodostaa ja kirjoittaa nopeasti. Kirjoitin hakemuksen suurin piirtein sisältöineen Bastosin kanssa käytyjen keskustelujen ja saadun informaation pohjalta. Hakemuksen viimeistelimme yhdessä Hakkaraisen kanssa.

1.2 Teeman valinta

Bastosin kanssa kirjoitimme sosiaalisessa mediassa viestejä toisillemme miettien työskentelyn teemaa. Tutustuimme toisiimme ja toisiamme kiinnostaviin aiheisiin. Kerroin matkoistani Brasiliaan ja niiden herättämistä tunteista, sillä koin hyvin vahvoja eroja maiden välillä liittyen naisen asemaan. Päädyimme nopeasti teemaan nainen ja keksimme teoksen työnimeksi It's a (wo)man's world, joka sai innoituksen James Brownin kappaleesta It's a man's world.

1.3 Työn paisuminen

Aluksi tarkoituksenani oli vain työskennellä Bastosin kanssa puuttuvien opintopisteiden takia, mutta jotenkin ajauduin tilanteeseen, että aloimme työskentelemään ammattimaisesti Bastosin kanssa rakentaen koreografiaa ja tuottamaan suurta kokonaisuutta. Työmme tulokselle piti myös olla esityspaikka ja ensimmäiseksi onnistuin järjestämään mahdollisuuden esiintyä Sotkulla Kuopiossa.

Sovitut esitykset konkretisoivat Otávion tulon Suomeen. Otávio oli kyllä heti yhteistyön alussa ilmoittanut haluavansa tulla Suomeen työskentelyn pohjalta, johon olin vastannut myöntävästi ymmärtämättä ollenkaan, mitä se tarkoitti käytännössä tai miten asia järjestyisi. Se kauhistutti hieman. Aluksi vain ammattilaisen kanssa työskentely muuttui tanssiteoksen työstämiseksi kokonaisuutena. Apurahat, suunnittelut, harjoitukset, tilat harjoitella, kokonaisuus, teemat, improvisaatio, esityspaikat, tuottaminen kokonaisuutena ja lopulta vielä teoksen muuttuminen opinnäytetyökseeni olivat asioita, joihin en ollut yhteistyöhön lähtiessä täysin varautunut.

2 BRASILIA

Kesäkuun alusta 2014 lensin Brasiliaan, Recifeen. Perille saavuin lentojen myöhästelyistä ja peruuntumisista johtuen vasta tiistaina 10.6. aamuyöstä. Yövyin ensimmäisen yön poikaystäväni Vinícius Sobreiran luona. Olin saanut apua Sobreiralta asunnon etsimiseen ja hän oli sopinut huoneen alivuokraamisesta 3kk ajaksi logistisesti hyvältä paikalta. Muutin sinne heti seuraavana päivänä.

Bastosin kanssa olimme sopineet ennen matkaa harjoituksista. Olin aluksi miettinyt sopivaksi harjoitusmääräksi kolme kertaa viikossa, jotta aikaa riittäisi myös opinnäytetyön kirjoittamiseen. Bastos oli kuitenkin ehdottanut harjoituksia lähes joka päivälle. Tapasin Bastosin ensimmäistä kertaa kirjastossa toisen viikon maanantaina. Juttelimme siihen asti hoituneista asioista ja sovimme ensimmäiset treenit.

2.1 Ensimmäiset harjoitukset ja uusi yhteistyökumppani

Bastos asuu Recifen viereisessä kaupungissa Olindassa. Mennessäni sinne harjoituksiin tapasin samalla ensimmäistä kertaa Bastosin tyttöystävän Aura Maximilianon. Maximiliano on valmistunut tuottajaksi ja oli myös projektissa mukana. En ollut tiennyt sitä aikaisemmin, sillä Bastos ei ollut maininnut asiasta. Maximilianon mukaan tuleminen sopi kuitenkin erittäin hyvin, sillä lisäapu olisi tarpeen, kun aijojimme esittää koreografiaa mahdollisesti kahdessa maassa.

Harjoituksia varten Bastos ei ollut saanut vielä järjestettyä harjoitustilaa, joten menimme läheiseen puistoon. Siellä liikkui muita ihmisiä ja saimme osaksemme turhan paljon huomiota. Minusta oli epämukavaa harjoitella täysin oman mukavuusalueen ulkopuolella ja vielä tilassa, jossa joku kokoajan seurasi harjoituksia ja improvisaatio kokeiluja. Maa oli myös pölyinen ja likainen, joten alatasoa ei voinut käyttää. Maximiliano kävi keskustelua läheisen kirjaston kanssa, jotta voisimme harjoitella sen tiloissa sulkemisajan jälkeen.

Ihan ensimmäiseksi heitimme ilmaan teemoja, jossa tulee esiin naisten ja miesten erot. Ensimmäisenä mieleen tuli siivous. Rupesimme improvisoimaan siivouksesta. Ei mitään valmisteluja, ei ohjeita, vaan piti vain alkaa tekemään. Se tuntui minusta todella vaikealta, mutta Bastosilta kokeilu vaikutti luonnistuvan helposti. Hän jo improvisoi, kun minä yritin keskittyä. Käänsin etusuuntani mahdollisimman vähäliikenteiseen suuntaan, jotta kulkijat ja katselijat eivät häiritسی. Tein aina hetken aikaa, lopetin ja aloitin uudestaan. Koin olevani täysin hukassa ja työskentely oli vaikeaa. Liike tuntui turhalta ja en kokenut oloani mukavaksi puistossa ohikulkijoiden katseltavana. Pyysin, että aluksi improvisoitaisiin yhdessä, tehtäisiin peilikuvaa tai samaa liikettä, jotain mistä lähteä? Bastos lakaisi ja vähitellen pääsin myös liikeelle, mutta työskentely oli silti minusta hyvin katkonaista. Taisin lisäksi hieman jännittää uutta yhteistyökumppania.

Aluksi liikuin, kuin minulta olisi puuttunut siivousvälineet: lakaisin jalalla tai näkymättömällä harjalla. Tiskasin ja lähdin suuretelemaan tiskauksen liikkeitä. En kokenut osaavani toimia. Yritin löytää tasoja parhaani mukaan, vaikkei maassa voinut kieriä. Huomioi meinasi kiinnittyä kaikkeen epäolennaiseen, kuten muurahaisiin tai ohikulkevaan tuijottelijaan. Vaihoimme teemaa. Bastos ehdotti liikennettä, ja sitä kuinka nais- ja mieskuskeihin suhtaudutaan eri tavoin. Ymmärrän hyvin, jos Brasiliassa naiskuskeja kohtaa on ennakkoluuloja. Mies on perinteisesti perheen pää ja ajaa autolla aina, jos pariskunta tai perhe on yhdessä liikkeellä riippumatta siitä olisiko naisella ajokortti ja kuinka hyvin hän ajaisi. Liikenteestä mieleeni tulivat ruuhkat ja jonot, käännökset, pysähdykset ja jatkamiset. Siirryimme hieman sivumpaan puiden varjoon, jossa maassa oli betonilaatat. Lähdimme liikkeelle samalla tavoin: pienillä askeleilla ja maatuneessa matalassa askeleessa, kädet edessä kuin ratista kiinni pitäen. Liikkumisesta tuli suoria linjoja ja käännöksiä. Leikittelimme pysähdyksillä etäisyyksillä toistemme välillä. Keksimme myös erilaisia naiskuskien persoonia, joita sitten vuorotellen heittäydymme näyttämään.

Kävimme harjoitusten jälkeen tutustumassa kirjastoon, jossa meillä voisi olla harjoituksia. Jäimme hetkeksi sinne keskustelemaan ja pohdimme yleisölle esitettäviä haastattelukysymyksiä. Keskustelimme naisista ja heidän asemastaan aluksi kokemuksieni perusteella, mitä eroja olen huomannut yhteiskuntien välillä ja kerroin kokemuksistani Bastosille. Bastos ei ollut vielä koskaan käynyt Suomessa, joten hänen oli vaikea verrata maita toisiinsa. Bastos pohti naisten asemaa sekä miesten ja naisten välisiä eroja Brasiliassa. Lopulta muotoilimme kahdeksan kysymystä:

1. Nainen ja vaatteet. Kerro jotain naisista ja vaatteista. Vaatteet erilaisissa tilanteissa/tilaisuuksissa?
2. Väkivalta naista kohtaan. Millaisissa tilanteissa tunnet itsesi haavoittuvaksi, koska olet nainen? / Missä tilanteessa uskot naisten kokevan turvattomuutta naiseudesta johtuen?
3. Milloin tunnet olosi hyväksi, koska olet nainen? / Milloin nainen tuntee olonsa hyväksi?
4. Koska tunnet itsesi kauniiksi? / Milloin pidät naista kauniina?
5. Saavatko naiset tunnustusta työstään?
6. a) Teetkö kotitöitä? b) Mitä kotitöitä? c) Kuka auttaa sinua kotitöissä?
7. Naisen tehtävät/velvollisuudet parisuhteessa?
8. Mikä saa sinut tuntemaan itsesi surulliseksi ja mikä iloiseksi? / Mikä tekee naisen surulliseksi ja mikä iloiseksi?

Kysymykset oli muotoiltu kahdella eri tavalla, jotta myös miehet pystyisivät vastaamaan niihin. Tarkoitus oli selvittää naisten kokemusten lisäksi naiseen suhtautumista, joten näkökulmat oli selvitettävä monipuolisesti. Haastateltaessa kysymykset kuitenkin rajasivat vastaukset kysymysten teemoihin ja toimivat näin ollen johdatteluvasti. Olsimme voineet tehdä esimerkiksi kolme avointa kysymystä ja antaa vastaajien kertoa vapaasti kokemuksistaan. Vastaukset vaikuttivat siihen, että harjoituksetkin pysyivät kysymysten teemojen ympärillä.

2.2 Mutkia matkassa

Kohtasin erilaisia vaikeuksia Brasiliassa työskennellessäni. Kulttuurierot ja yksilöiden erilaiset tarpeet vaikuttivat työskentelyyn, erityisesti toiminnan infrastruktuuri tai aluksi sen puute vaikeuttivat työskentelyä. Myös sosiaaliset suhteet ja harjoitusten ulkopuolella tapahtuva elämä vaikuttivat kokonaisuuteen. Lisäksi kesäkuussa oli useampia isoja tapahtumia, jotka aiheuttivat poikkeuksia yhteiskunnan normaaliin toimintaan. FIFA:n Brasilian jalkapallon maailmanmestaruuskisojen pelien ajaksi kaikki paikat menivät kiinni ja liikenne ei toiminut. Päivinä, joina brasilian joukkue pelasi, koko päivä oli "loma"-päivä ja mikään ei toiminut. Tämän lisäksi oli Festa Junina -sadonkorjuun juhla (juhannus), joka vaikutti asioiden toimintaan noin kahden viikon ajan. Juhlan ajan oli paljon kaikenlaisia tapahtumia, jotka vaikuttivat liikenteeseen, aukioloaikoihin, ihmisten suunnitelmiin, jotka puolestaan vaikeuttivat koreografian työstämistä.

2.2.1 Tilat

Aluksi meillä oli vaikeuksia löytää sopivia harjoitustiloja. Harjoittelimme joitain kertoja Olindassa puistossa. Kävimme pariin otteeseen Bastosin kodin läheisessä kirjastossa. Pidimme myös yhden harjoituksen huoneistossa, josta vuokrasin huonetta. Lopulta sopiva tila löytyi poikaystäväni Sobreiran työpaikalta Mirim Brasil -järjestöstä. Sobreiran esimies (nainen) oli kiinnostunut koreografiasta ja halusi tukea työskentelyämme. Saimme käyttää kokoushuonetta harjoituksiin sen ollessa vapaana muusta käytöstä. Mielestäni parhaat harjoitukset tapahtuivat Mirim Brasilin tiloissa, missä meillä oli suljettu, riittävän iso ja valoisa huone työstää ideoitamme rauhallisessa ympäristössä. Mirim Brasilin tiloihin pääsimme heinäkuun ensimmäisestä viikosta eteenpäin.

2.2.2 Koreografinen työskentely ja harjoituksett

Koreografinen työskentely tapahtui improvisaation pohjalta. Bastosin vahvuus on improvisaatio, josta tarkoituksenani oli oppia mahdollisimman paljon. Olin olettanut harjoitusten olevan päivittäisiä, sillä siitä oli ollut puhetta. Aluksi kuitenkin tilojen puuttuessa emme voineet harjoitella kovinkaan kokonaisvaltaisesti ja harjoitukset tapahtuivat harvakseltaan.

Tapasimme Bastosin kanssa 1-3 kertaa viikossa. Tämän lisäksi olimme yhteydessä päivittäin joko puhelimitse tai tietokoneen välityksellä. Osa tapaamiskerroista meni suunnitteluun ja tuottamiseen liittyvien asioiden hoitoon ja treenit jäivät minusta vähäisiksi. Kerroin Bastosille huolestani kokonaisuuden valmistumisen kannalta ja myös, että olin epävarma improvisaation suhteen. Bastos pääasiassa rauhoitteli minua ja jäin kaipaamaan lisäharjoituksia. Päätin, että minun täytyisi vain tehdä niin hyvin kuin osaisin ja luottaa siihen, ettei onnistuminen ole yksin minun vastuullani. Minun piti luottaa siihen, että Bastos tietäisi mitä tehdä, jos itse en tiedä.

Luulen, että yksi ongelmista olivat harjoitustilat. Mirim Brasil järjestöstä saamamme tilat sijaitsivat Bastosin kotoa pidemmän lenkin kiertävän bussireitin varrella. Tullakseen paikalle Bastosilla saattoi

kulua tunti tai puolitoista tuntia bussimatkaan, mikä ei houkuttellut lähtemään treeneihin. Mennäkseni Olindaan, missä Bastos asui, jouduin ottamaan kaksi bussia. Ruuhka-ajan ulkopuolella pääsin perille alle tunnissa, mutta päivisin meillä ei ollut mahdollisuuksia harjoitustiloihin. Iltaisin, jolloin pystyimme harjoittelemaan kirjastolla, jouduin ottamaan bussin ruuhka-aikaan. Monesti iltaiset harjoitteluajat jäivät ruuhkassa hukatun ajan takia lyhyiksi, sillä en voinut yksin naisena palata kotiin kovin myöhään. Näin ollen logistiset ongelmat toivat oman haasteensa harjoitteluun.

2.2.3 Muutto

Huoneistossa, josta alivuokrasin huonetta ilmeni heti alusta ongelmia. Huoneiston päävuokralainen korotti huoneen vuokraa heti saavuttuani. Huoneistossa piti olla hella, jääkaappi ja pesukone. Hella sekä jääkaappi puuttuivat ja pesukoneesta puuttui liitäntä, joten sitä ei voinut käyttää. Vuokran korotusta tyttö perusteli puuttuvien kodinkoneiden hankinnoilla, vaikka niiden ostoa ei kuulunut minulle. Pyykkejä pesin Sobreiran luona kerran viikossa, mutta ruokailu oli hankalaa. Asunto sijaitsi kalliimmalla asuinalueella, joten kahvilat ja leipomot olivat hintavia ostaa jatkuvasti valmista ruokaa. Kotona ruokaa ei voinut valmistaa eikä säilöä. Huoneistossa ei myöskään ollut internettiä, joten yhteydenpito Suomeen ja asioiden hoitaminen oli hankalaa. Mahdollisten esiintymispaikkojen etsiminen ja järjestäminen Suomesta tuntui ilman internettiä todella vaikealta.

Kodinkoneiden oli määrä saapua ensimmäisen asuinviikkoni aikana, mutta niitä ei saapunut lopulta koskaan. Suurin syy muuttooni oli kuitenkin erimielisyys Sobreirasin vierailusta huoneistossa. Ensimmäinen kriteeri, jolla etsimme asuntoa oli mahdollisuus viettää aikaa yhdessä poikaystäväni kanssa. Sobreirasin vierailu ei ollut ollut ongelma huoneistoa vuokrattaessa, mutta siitä tuli ongelma heti saavuttuani. Sobreiras ehti vieraila asunnossa vain yhden kerran sovitusti.

Heinäkuun 11. päivä lähdimme Sobreirasin kanssa noin viikoksi Rioon ystäväni häihin. Sieltä tullessamme olimme sopineet, että muutan Sobreirasien perheen luokse. Mummolasta sain kokonaisen huoneen asuttavakseni ja lopulta asiat järjestyivät. Hakiessani tavarani asunnolta, siellä oli juuri suuri riita päävuokralaisen ja alivuokralaisten kesken. Päävuokralainen oli heittänyt alivuokralaiset ulos asunnosta heti vuokran maksun jälkeen sekä uhkaillut heitä. Vuokranantaja oli mennyt selvittämään tilannetta ja olin tyytyväinen, että olin päässyt pois huoneistosta.

Asuminen oli relevanttia, sillä tanssin parissa työskennellessä lepo ja ruokailut ovat tärkeitä. Epävakaa ympäristö, jossa ei voi luottaa kanssaeläjiinsä häiritsee hyvin paljon keskittymistä ja vaikeuttaa nukkumista. Jatkuva ruokailujen suunnittelu oli jokapäiväinen ongelma, sillä kyseisessä asunnossa oli mahdotonta laittaa ruokaa ja syödä kunnolla. Työskentely oli osittain mahdotonta ilman internettiä, joten kaiken kaikkiaan muutto oli tarpeellinen.

Kuva 1. Kuvausessio Olindan rannalla, valokuvia levitykseen. Maximiliano 2014.

2.3 Työskentelytapoja

Normaalisti harjoituksiin tullessamme aloitimme ideoidemme jakamisella samalla lämmittellen omatoimisesti. Osa harjoituksista tapahtui tiettyyn teemaan tai kohtaukseen liittyen, mutta ensimmäisillä kerroilla harjoittelu oli myös tutustumista ja yhdessä liikkumista. Meillä ei ollut erityistä yhtä tapaa toimia, vaan kokeilimme erilaisia lähestymistapoja työstäen kohtauksia yksi kerrallaan.

Kirjastolla harjoituksissa olimme pariin otteeseen. Ehdotin Bastosille taistelua lämmittelyksi, sillä se on minusta hauska ja toimiva lämmittely. Olimme myös harjoitelleet jo yhdessä, mutta välillämme oli kokoajan etäisyyttä, jota halusin rikkoa. Me molemmat olimme pääasiassa liikkuneet erillään tehden liikkeitä yksin. Taistelussa yksi pitää toista mahdollisimman paikoillaan tai yrittää asettaa häntä haluamaansa asentoon ja toinen vastustaa. Eli yrittää päästä irti ensimmäisestä tai vastustaa kaikin voimin annettua suuntaa tai liikettä. Lämmittelyn jälkeen kävelimme tilassa ympyrää, keskustellen omista kehollisista vahvuuksista ja heikkouksista. Bastosin varmin kehonosa olivat kädet ja hän koki selkensä taaksepäin kaartuvat liikkeet heikkoudeksi tai vaikeaksi. Minulla taas olivat samat kehonosat, mutta päin vastoin. Selän ja rangan liikkeet mihin tahansa suuntaan tuntuvat mukavilta

ja helpoilta. Ongelmakohtani ovat kädet. Kädet tuntuivat kuin liikapaloilta, en tiennyt, mitä niillä pitää tehdä? Käsien muoto on tuntunut aina näyttävän vääränlaiselta verrattaessa muihin. Päätimme lähteä työskentelemään liikettä vaikeista asioistamme. Ensin lähdin vain liikkumaan ja Bastos seurasi perässäni kopioiden liikettä tai liike-ehdotuksista liikkeelle lähtien. Improvisoimme näin jonkin aikaa, jonka jälkeen vaihdoimme toisin päin: minun heikkouteni. Bastos aloitti ohjaamalla toimintaa puheen kautta. Hän puhui ohjeet, joita teimme yhdessä: ensin yhden käden sormet, sitten ranne ja ranteen liikkeisiin. Teimme liikkeitä ääripäästä ja pienistä osista isompia kohden, käden liike, siitä kyynerpäähän asti ja myöhemmin koko käsivarteen ja olkapäähän asti. Erilaisia liikkeitä, suuntia ja dynaamisia vaihteluita. Olin hyvin keskittynyt ja vaikei meillä ollut musiikkia käytettävissämme, liike alkoi soimaan ja pääsin hetkeksi myös flow-tilaan. Liike lähti lopulta myös koko kehoon. Päätimme harjoitukset, mutta olisin voinut jatkaa samaa pidempäänkin. Harmi, etten silloin kirjoittanut löytöäni ylös, sillä unohdin yksityiskohdat ja ajatukseni tilanteesta nopeasti.

Mirim Brasilin tiloissa etsimme yhdellä kerralla pomo-kohtaukseen sopivaa musiikkia. Ajatuksena oli vähän jotain vinksahantutta ja löysimme koneeltani Alamaailman vasaroiden kappaleen Asuntolaina. Progressiivinen tyyli tuntui sopivalta ja lähdimme pienen kehittelyn jälkeen improvisoimaan yhdessä musiikkiin rooleissamme. Minä olin naispomo ja Bastos alainen. Videoimme harjoitukset ja katsoimme videot saman tien. Toimivia ideoita lähdimme vahvistamaan ja kehittelemään eteenpäin.

Kuva 2. Kuvausessio Olindassa, roskainen rantaviiva tanssijalkojen alla. Maximiliano 2014.

2.4 Brasilian loppuaika

Harjoitukset Brasiliassa sujuivat elokuun aikana hyvin, silloin kuin pääsimme harjoittelemaan Mirim Brasilin tiloihin. Pääasiassa kohtaukset alkoivat sujua ja kokeilimme niitä eri järjestyksissä. Paluuni tuli yllättävän nopeasti ja koreografia jäi vielä vaiheeseen. Tarkoitus oli alunperinkin tehdä koreografia loppuun Suomessa, mutta olin silti huolissani teoksesta kokonaisuutena, sillä se tuntui olevan liian keskeneräinen.

Yritimme löytää sopivaa henkilöä musiikin sovitusta varten jo Brasilasta, mutta omat kontaktini olivat rajalliset ja Bastos ei ehdottanut ketään, keneltä olisi voinut kysyä. Musiikkeja etsimme yhdessä open source -sivustoilta. Saimme koottua kohtaukset niin, että tiesimme millaista musiikkia kuhunkin kohtaukseen voisimme tai haluaisimme käyttää. Musiikkeja meillä ei vielä ollut muutamaa ehdokasta lukuunottamatta.

Brasiliassa viettämäni viimeiset kolme viikkoa olin suhteellisen ahdistunut koreografian tilasta, opinnäytetyön huonosta etenemisestä sekä projektimme tuotannollisesta puolesta johtuen. Koin painetta ammattiin valmistumiseen liittyen, sillä aloittaisin uuden kokopäivätyön tanssinopettajana pian paluuni jälkeen. Syksy olisi kaikin puolin hyvin kiireinen ja asioiden järjestämiselle olisi vain vähän aikaa ennen kuin Bastos ja Maximiliano tulisivat perästä Suomeen. Koreografian keskeneräisyys tuntui pahimmalta, sillä Bastos ei tuntunut tarvitsevan yhtä paljon harjoituskertoja kuin minä, ja vaikka halusin harjoitella useammin, niin ei tapahtunut. Pysin lohduttautumaan sillä, etten ole esityksessä yksin ja Bastos auttaisi minua. Päätin luottaa Bastosin ammattitaitoon, en muutakaan voinut.

3 PALUU SUOMEEN

Suomeen päästessäni oli kiire. Aloitin tehokkaan tilojen etsinnän, otin yhteyttä tuttavieni musiikin alalta ja järjestelin asioita ensimmäisen esiintymispaikan, Kuopion Sotkun, kanssa. Viikon sisään paluustani minulla oli muutto Suonenjoelle ja toisella viikolla aloitin uuden kokopäivätyön. Pienessä ajassa tapahtui paljon.

3.1 Tuotanto ja pohjatyö

Suomeen palatessani aloin estimään kaikkia mahdollisia paikkoja esitykselle. Suunnittelimme alun perin paikkoja Kuopiosta etelään, erityisesti halusimme esitystä Helsinkiin. Tämän lisäksi ajattelin, että olisi mukava viedä tanssitarjontaa myös omalle kotipaikkakunnalleni, jossa sitä ei yleensä ole. Orimattila oli siis myös ehdottomasti listalla. Yritin löytää tilaa myös Lahdesta, josta sopivaa ajankohtaa ei kysymistäni paikoista löytynyt. Tilat oli sovittava mahdollisimman nopeasti, jotta voisimme tiedottaa tapahtumista riittävän ajoissa.

3.1.1 Orimattilan tilat

Isäni kanssa keskustellessa asiasta mietimme eri paikkoja, joissa Orimattilassa voisi pitää esityksen. Entinen nuorisotalo, jossa tuttavat ovat pitäneet juhlia ja missä olisi lava, oli nyt sisäilmaongelmien vuoksi suljettu. Myös Takinkääntöviikoista tunnettu Mallusjoen seuratalo oli mahdollinen, mutta hyvin pitkällä ja pienen asukasluvun ympäröimä, joten en uskonut sinne löytyvän katsojia. Päädyimme miettimään koulujen mahdollisuuksia. Kouluista tuttu lava oli minulle Tönnön koulun ala-aste, jossa olin opiskellut itse ensimmäiset kouluvuoteni. Liikuntasalissa on nostettava lava, yksinkertaiset valot ja sivuverhot. Isäni selvitti tilan saatavuuden ja varasi sen esitystämme varten. Isäni on kotitiemme tiekunnan hallituksessa ja varasi paikan yhdistyksen nimissä, niin saimme vuokran halvemmalla kuin yksityishenkilönä varattaessa.

3.1.2 Helsingin tilat

Helsingistä tiloja ei ollut helppoa saada. Etsin netistä kaikenlaisia erilaisia mahdollisia tiloja teattereista, gallerioista, kouluista. Kysyin tädiltäni Sini Haapalinnalta vinkkejä, mitä paikkoja kannattaisi kysyä. Yksi hänen vinkeistään osui nappiin ja sain yhteydenottooni vastauksen Teatteri ILMI Östä. Aikataulullisesti toivomamme viikonloppu oli heillä vapaana. Helsingissä käydessäni kävin tutustumassa tilaan, sopimassa käytänteistä ja katsomassa tilan tekniikan ja valot. Sain pikaisen opastuksen valoista ja laitteistosta samalla kertaa. Sovimme vuokran hinnan ja avaimen vaihdosta päätimme myöhemmin sähköpostitse, samalla, kun yhteyshenkilön lähetti minulle tilan vuokrasopimuksen.

3.1.3 Bastosin lisäesitykset

Helsingissä ollessani olin myös käynyt sopimassa tilat Bastosin soololle The Pearl's Line Forum Boxiin. Bastos toivoi myös esittävänsä sooloaan, jotta saisi paremmin tuloja ja olin lupautunut auttamaan häntä mahdollisuuksien mukaan. Tilojen vuokraamisen lisäksi tilaan piti hoitaa äänenetoisto esitykseen, lipunmyynti, tiedottaa ja mainostaa. Esitykset olivat 14.-16.10.2014, joka ilta klo 19.00. Äitini auttoi kovasti informaation levityksessä ja käytännön asioiden hoidossa. Bastosia varten piti selvittää myös veroihin ja ulkomaalaisten työskentelyyn Suomessa liittyviä säädöksiä, joista otin selvää äitini avustuksella. Halusimme kaiken olevan laillista.

3.1.4 Tiedotus ja julkisuuskuva

Tiedotuksesta vastasimme yhdessä työryhmän kanssa. Veimme julisteet Bastosin ja Maximilianon kanssa Helsinkiin ja Orimattilaan, joissa myös vanhempani auttoivat julisteiden levityksessä. Kuopion julisteiden levityksestä vastasi pääasiassa Hakkarainen. Julisteiden ulkoasusta vastasi Maximiliano, joka myös käsitteli ja valitsi pääasiassa projektista julkaisemamme kuvat. Maximiliano vastasi myös käsiohjelman ja kutsujen asettelusta, joissa autoin vain maakohtaisten erojen kanssa sekä kirjoitin sisällöt valmiiksi Maximilianolle, sillä hän ei osannut Suomea.

Lehdistön ja menopalstojen tiedotuksesta vastasimme yhdessä Hakkaraisen kanssa. Kirjoitin yleispätevän tiedotteen pohjan, jonka pystyi helposti muokkaamaan jokaisen paikkakunnan tarpeiden mukaan. Hakkarainen vastasi Helsingin ja Kuopion lehdistöstä ja menopalstoista. Minä informoin ITAKin ja kirjoitin Sisä-Savon Sanomiin. Vastasin myös Orimattilan tiedotuksesta ja varmuuden vuoksi tein ilmoituksen myös Lahden seudun menopalstalle.

on 61 kielä, ja sen opetta on kehitetty jokaisiin aivoihin, kappi ja litaran välillä. Naistrio Maki puolestaan on näyttävä näkö kansallispöytäsiin. Yhye tulee nyt Suomeen perätti siitä kerta. Ryhtään kokoonpano on **Valentina Zajtlerko, Lyudmila Kovalyova ja Hanna Timtjenko**. Konsertin aikana kuullaan muun muassa suomalaisilla hyvin tuttu kappale Ylät ruu-

177 kansavalo sekä Radio Dittia. Kappertia on kehitetty kappertori **Kimmo Puuseno**. Tanssitaiteen ylläpitäen kappertori suomen viikonloppuna Törnön koululle. Siellä esitetään kappertori ja suunnitaino tanssiteos nimeltä It's a (wo)man's world. Lauantaina 11.10. esitys on kello 17 ja sunnuntaina 12.10 kello 13. Esitys kappertori naisen asemaa vertaillen suomalaisista ja brasilialaista näkökulmaa,

Oltavia Bastosin ja Hanna Vilanderin yhteistyössä synnyttämä tanssiteos It's a (wo)man's world käsittelee naisen asemaa.

päivä esitettäväksi kesäkuussa.
Pöytäsiin kokoonpano **Ariina Kappertori**, puh. 03-276 6713.
Tanssitaiteen opetta on **P. S. 1600**
Orimattila, fax 032777 4244.
Materiaalia voi lähtetä myös sähköpostissa: kappertori@orimattilansanomien.fi tai netissä: www.orimattilansanomien.fi

ja se on syntynyt brasilialaisen tanssija-koreografin **Oltavia Bastosin** ja tanssinopettaja **Hanna Vilanderin** yhteistyön tuloksena. Tanssiteos on noin 40-45 minuutin mittainen improvisaatiopohjainen koreografia.

ja esitykseen onnellisella tavalla osallistua kappertori. Liput maksaa 10/15 € alennuksen etukäteen ostaneille, joihin hyötään 18-vuotiaa.

Näyttel
 Orimattilan Yhteisö 12.10.2014 klo 8-16: Sanomien Eskonien 1
 Helsinki 15.10.2014: Galleria: Naislytyksiin, Lea maalauksia, taiteilija Topani K.

Urheil
 Orimattilan 12.10.2014 klo 10-15: Pöytäsiin kappertori ja tapahtumat Orimattila

Muut tapah
 Orimattilan 15.10.2014 klo 15.

Kuva 3. It's a (wo)man's world Orimattilan Sanomissa 10.10.2014.

3.2 Bastos ja Maximiliano Suomeen

Noin kolme viikkoa oman saapumiseni jälkeen Bastos ja Maximiliano saapuivat Suomeen perjantain 19.9. ja lauantain 20.9. välisenä yönä. Ajoin Suonenjoelta Helsinkiin hakemaan heidät lentokentältä. Menimme yöksi äidilleni Helsinkiin, jotta lauantaina päivällä voisimme käydä viemässä julisteita pitkin kaupunkia ja vilkaista tulevia esiintymispaikkojamme. Tämän lisäksi olimme suunnitelleet, että kävisimme lauantai-iltana ulkona observeimassa suomalaisten sosiaalista käyttäytymistä vapaa-ajalla – eli heti töihin.

Lauantai toteutui suunnitelmiamme mukaisesti. Kävimme kiinnittämässä julisteita ympäri Helsinkiä erityisesti esiintymispaikkojen läheisyyteen ja tanssikoulujen yhteyteen sekä tutustumassa esiintymistiloihin. Teatteri ILMI Öön pääsimme kurkistamaan vain ulkopuolelta, sillä ketään ei ollut teatterin kiertueen vuoksi paikalla avaamassa ovia. Forum Boxiin pääsimme sisään asti ja samalla allekirjoitin tilan vuokrasopimuksen. Illalla suuntasimme Baker'siin Helsingin keskustaan. Aloitimme alakerran istuskelualueelta, katsellen ihmisten käyttäytymistä ja siirryimme hieman myöhemmin yläkerran yökerhoon ja tanssilattian reunaan observeimaan. Uutena huomiona minulle Bastos mainitsi ihmisten tanssivan aksentilla ylöspäin, kun Brasiliassa ihmiset tanssivat aksentilla alas. Lähdimme kotiin vähän yhden jälkeen yöllä, sillä Bastos ja Maximiliano olivat väsyneitä matkasta. 21.9. sunnuntai aamupäivästä suuntasimme Orimattilaan isäni luokse maalle. Kävimme metsässä kävelemässä ja vieraat tasasivat aikaeroaan. Maanantai aamusta 22.9. ajoimme Suonenjoelle, jossa viettäisimme pääosan ajasta. Minun piti ehtiä iltpäiväksi töihin.

1

Kuva 4. Julisteita levittämässä Orimattilassa 21.9. Maximiliano 2014.

3.3 Avustukset

Haimme työryhmän kesken avustusta projektin toteuttamiseen Jenny ja Antti Wihurin rahastosta. Itsenäisesti hain matka-apurahaa Taiteen edistämiskeskukselta mahdollista talven Brasilian esiintymismatkaa varten. Bastos ja Maximiliano hakivat matka-apurahoja Suomeen tuloa varten Brasilian kulttuuriministeriöltä.

Yritin ehdottaa myös muiden apurahojen hakemista Hakkaraiselle mm. Koneen rahastosta ja Kuopion kaupungilta, mutta hän ei ollut kiinnostunut uusien hakemusten tekemisestä. Hänellä oli oma projekti, jolle aikoi hakea apurahaa ja ei halunnut hakea nimellään samaan paikkaan kahden eri projektin puitteissa. Olimme alunperin puhuneet myös lähdöstä Brasiliaan koreografian kanssa, mutta sekään ei ollut hänelle enää ajankohtaista. Näin ollen tein matka-apurahahakemuksen Taiteen edistämiskeskukselle yksityishenkilönä esiintymismatkaa varten. Kokopäivätyön, projektin tuottamisen, harjoitusten ja kahden ulkomaalaisen vierään majoittamisen keskellä eivät energia eikä aika enää riittäneet muiden hakemusten tekemiseen yksin ja niinpä ne jäivät.

Ensimmäisenä tieto tuli Brasiliasta. Bastos kertoi, että kaikki kulttuurille suunnatut rahat olivat menneet kesällä järjestettyihin jalkapallon maailmanmestaruuskisoihin, ja mitään apurahoja ei myönnetty enää kuluvan vuoden aikana. Näin ollen avustusta Brasiliasta ei ollut odotettavissa Bastosin ja Maximilianon lentolippuihin. Toisena tuli tieto Taiteen edistämiskeskukselta syksyllä hakemastani matka-apurahasta Brasilian esiintymismatkaan joulukuulle. Päätös oli kielteinen. Lokakuussa esitysten pyöriessä saimme myös Wihurin rahastolta kielteisen päätöksen. Se tarkoitti sitä, että koko tuotanto oli omakustanteinen. Olimme tietenkin toivoneet avustuksia, mutta olimme osanneet varautua kielteisiin päätöksiin, joka ei siis aiheuttanut suurta muutosta toimissamme. Ainakin matka-apurahahakemuksesta tiesin, että opiskelijan statuksella ja pienellä taiteellisella historialla oli vaikeaa saada apurahaa.

Apurahatta jääminen oli erityisen iso asia Bastosille ja Maximilianolle, jotka elättävät itsensä taiteella. Minulla oli kuitenkin varmuus tuloista opetustyöni kautta. Jotta saisimme edes lentolippuihin kuluneet varat takaisin Bastosille, tein voitavani ja pyrin kantamaan osan vastuusta järjestämällä Bastosille kaksi isompaa opetuskokonaisuutta sooloesityksien lisäksi. Sain sovittua hänelle tiiviskurssit Sambikille® ja Turun sambakoululle Cariocaan.

3.4 Harjoitusten jatkuminen ja koreografian kokoaminen

Kävin töissä, tuotimme ja järjestelimme asioita Bastosin ja Maximilianon kanssa sekä kokosimme erityisesti musiikin kautta koreografiaamme. Työnantajani tuki minua työskentelyssä ja sain luvan käyttää yhtä opetuspaikoistani myös omaan harjoitteluun ja näin ollen saimme kotini läheisyydestä harjoittelupaikan esitykselle.

Tarvitsimme kipeästi musiikkia ja tuttavani Kaarlo Eerikki Riippa oli lupautunut auttamaan musiikin kanssa. Hänelle sopi tehdä musiikki ensi-iltaa edeltävänä sunnuntaina. Sunnuntaita varten minulla ja Bastosilla täytyi olla selkeä kuva koreografian kulusta ja kohtausten pituudesta, jotta osaisimme tilata haluamamme Riipalta. Kävimme harjoitussalissa pariin otteeseen, jotta saisimme koottua teoksen.

Ensimmäisellä salikerralla rakensimme brasilialaista vaihtoehtoista loppua koreografialle, josta en lopulta pitänyt. Ja toisella kerralla kokosimme esityksen. Päätimme lopulliset kohtaukset ja niiden järjestyksen, niin että saisimme mahdollisimman eheän kokonaisuuden ja molemmat olisivat tyytyväisiä. Kokonaisuudesta tuli seuraavanlainen:

KOHTAUS	MUSIIKKI
1. Brasilia ja Suomi kohtaa	naisten keskustelua
2. Kotityöt	siivousäänistä musiikkia + It's a woman's world -laulettuna
3. Yökerho	perus jumputus
4. minun soolo, teema: yhtäläisyydet	Anna Pesosen musiikkia
5. Markkinat/tori, hedelmäpolku	äänimatto, jonka intensiivisyys lisääntyy
6. Pomo	kakofonista ääntä, progressiivinen musa
7. Bastosin soolo, teema: eroavaisuudet	Anna Pesosen musiikkia
8. Lopetus kaksi vaihtoehtoa: Suomalainen tai Brasilialainen	perus beat ja epäsanat

Kokonaisuutta emme päässeet harjoittelemaan tehokkaasti mielestäni riittävän ajoissa. Ensimmäisen kerran teimme läpimenon maanantaina 29.9. Pieniä muutoksia vaille valmiilla musiikilla pääsimme kokeilemaan läpimenoa keskiviikon avoimissa harjoituksissa 1.10., kun ensi-ilta oli 4.10.

Aika oli tiukoilla, kun töideni lisäksi pääosa ajastani kului teoksen tuotantoon. Ajoimme esitysviikolla maanantaina, tiistaina ja torstaina Kuopioon hoitamaan järjestelyitä ja treenaamaan. Jouduin aina lähtemään harjoituksista suoraan töihin, josta johtuen emme pystyneet harjoittelemaan putkeen pitkiä aikoja.

Bastos ja Maximiliano jäivät keskiviikkona 1.10. majoittumaan maanantaihin asti Tomi Paasosen luokse, mikä auttoi huomattavasti. Kuopioon majoittuessaan heidän ei tarvinnut lähteä mukaan töihini päästäkseen kotiin. Järjestely paikkojen vaihdoksissa aiheutti jonkin verran huolta, mutta toimi lopulta hyvin. Myös minä sain yöpyä Paasosella esityspäivinä, jolloin minun ei tarvinnut ajaa Kuopiosta Suonenjoelle myöhään illalla ja taas takaisin aamulla.

3.5 Näyttämökuva

Mahdollisuutemme kuljettaa suuria määriä tavaraa olivat hyvin rajalliset, joten pitäydymme hyvin yksinkertaisissa elementeissä. Yksi kriteereistämme oli myös, että teoksen voisi esittää erilaisissa ympäristöissä ilman erityisiä teknisiä hienouksia. Se, ettemme olleet saaneet minkäänlaista rahallista avustusta vaikutti myös mahdollisuuksiimme toteuttaa ideoitamme.

3.6 Puvustus

Aluksi kirjoitimme työryhmään mukaan Bastosin tutun puvustajan. Ilman avustuksia meillä ei kuitenkaan ollut varaa maksaa palkkaa kenellekään, joten puvustimme esityksen itse. Olimme käyttäneet joitain vaatteita ottaessamme promootiokuvia Brasiliassa ollessani. Keskustelimme vaatetuksesta Bastosin kanssa ennen Suomeen paluutani, jotta hän osaisi ottaa tarvittavat vaatteet mukaan, kun minulla ei hänen kokoiselleen olisi tarjota omista vaatteistani. Suomeen tullessaan Bastosilla oli mukanaan suurin osa keskustelluista vaatteista ja valitsimme minullekin kohtauksiin sopivat vaatteet.

Joitain vaatteita jouduttiin lainaamaan, jotta kokonaisuudesta tulisi sopiva:

Alun naisten kohtaamisessa Bastosista oli vaikea saada naista, joten päätimme, että hän edustaisi talvea ja pukeutuisi pitkään talvitakkiin. Orimattilasta tädiltäni löysimme kaapista ison takin, johon hän antoi takkiin sopivan baskerin lainaan. Pyysin pomo-kohtaukseen isäni vaatekaapista puvun lainaan, joka oli yllättäen täysin sopiva minulle. Lainasin isältäni myös kravatin ja puvun paidan. Pomon hatun olin ottanut äidiltäni. Ensimmäiseen kohtaukseen en meinannut löytää ”Brasiliahenkistä” paitaa itseltäni, joten siihen Maximiliano lainasi kirkkaan keltaisen paitansa.

3.7 Musiikki

Heti Suomeen palattuani aloin selvittää mahdollisuuksiamme teoksen äänimaailmaan liittyen. Otin yhteyttä teostoon, kysyin teostomaksuista ja musiikin käytöstä sekä luvasta muokata valmiita kappaleita. Koska emme saaneet mitään ulkopuolista rahoitusta, pyrimme toteuttamaan kokonaisuuden mahdollisimman edullisesti. Anna Pesonen oli antanut luvan käyttää ja myös pilkkoa säveltämänsä musiikkia, johon olin tykästynyt käydessäni kuuntelemassa hänen Matka-konserttiaan 9.5.2014. Tämän lisäksi meillä oli ajatuksia erilaisista äänistä ja äänimaailmasta, jota teokseen tarvittaisiin.

Pomo-kohtausta varten tarvitsimme progressiivisen sekaisen musiikin, jota meillä ei ollut mahdollisuutta toteuttaa itse. Olimme harjoituksissa käyttäneet Alamaailman Vasaroiden kappaletta Asuntovelka, mutta sen näytökseen sovittamiseksi meillä ei ollut varaa maksaa lupia. Etsimme kappaleen tilalle musiikin open source-sivustolta. Septahelixin kappale Tocharian C oli ainoa

koreografiassa, jonka haimme internetistä, kun omasta takaa emme saaneet sopivaa musiikkia kohtaukseen.

Minulla oli selkeä ajatus äänimaailmasta siivouskohtaukseen sekä viimeiseen Suomi-Brasilia-kohtaukseen. Olin esittänyt ajatukseni Bastosille ja hän kannatti ideoitani. Jotta saimme haluammamme teemat ja ajatukset musiikkiin tukemaan tanssiamme, äänitimme erilaisia kodin ja siivouksen ääniä, kuten tiskausta, lakaisua, imurointia ja muita kolinoita. Äänittämiseen käytimme puhelintani, sillä siinä oli parempi äänenlaatu kuin Bastosin puhelimessa. Muita äänittäviä laitteita meillä ei ollut. Tämän lisäksi keksimme epäsanoja sekä suomeksi että portugalkiksi, jotta esitystä katsomaan tulleet henkilöt voisivat kuulla myös oman kielensä ”ulkopuolisen lailla”.

Brasilialais-suomalainen tuttavani Kaarlo-Eerikki Riippa työskentelee DJ:nä ja olimme tehneet joitain kertoja yhteistyötä. Kysyin Riippaa luomaan musiikkiraidan teokseemme ja hän suostui. Bastos sopi Riipan kanssa musiikin työstämisen viimeiselle viikonlopulle ennen esitystä. Olimme ladanneet äänet koneelleni, muuttaneet ne oikeisiin tiedostomuotoihin ja välittäneet kaiken hallussamme olevan äänimateriaalin Riipalle. Tämän jälkeen kävimme keskustelua kohtauksista ja niiden teemoista sekä toivomuksistamme äänimaailmasta. Aluksi kerroimme koko koreografiasta, mutta totesimme vähitellen, että on parempi työstää musiikki kohtaus kerrallaan. Kaikki kommunikaatio tapahtui skypen välityksellä tai puhelimitse Riipan kanssa. Riippa oli tullut pois omalta mukavuusalueeltaan, valmiiden kappaleiden miksaamisen sijaan hänen täytyi rakentaa uutta musiikkia oudoista äänistä. Hän halusi kovasti tehdä työn niin, että olisimme tyytyväisiä lopputulokseen ja näin ollen vietimme aikaa skypessä valvoen myöhään hänen työskennellessään. DJ:nä toimiva Riippa oli vauhdissa ja pirteimmillään iltaisin. Hän soitti meille ääniä luuppina ja antoi erilaisia vaihtoehtoja äänien pohjille, joista valitsimme yhdessä Bastosin kanssa teosta pahaiten tukevat vaihtoehdot. En voinut valvoa aamuyöhön, sillä kävin päivisin töissä, joten Bastos valvoi avustaen Riippaa pisimmät yöt.

Saimme ensimmäisen version kokonaisesta ääniraidasta maanantaina 29.9., jolloin menimme ensimmäisen kerran Sotkulle harjoituksiin. Ääniraidassa oli vielä oletettavasti korjattavaa, yksi ylimääräinen musiikki, liian pitkät tai lyhyet kestot eri kohtauksissa. Maanantai iltana puursimme jälleen musiikin parissa myöhään yöhän ja Riippa ystävällisesti korjasi pyyntöjemme mukaan. Vielä toisessa versiossakin oli tarvetta muutoksille ja pienille lisäyksille merkatun tapahtumia lavalla, jonka totesimme keskiviikon avoimissa harjoituksissa Sotkulla. Saimme kokonaisen, valmiin musiikin vasta pari päivää ennen ensi-iltaa. Lopputulokseen olimme tyytyväisiä.

3.8 Valot ja lavasteet

Liikuteltavuuden vuoksi emme rakentaneet erillisiä lavasteita vaikka ideoita oli monia erilaisia. Mahdolliset lavasteet olisivat voineet antaa pohjaa erilaisille kohtauksille, joita keksimme yhteistyömme alussa. Käytimme rekvisiittana ainoastaan hedelmiä hedelmätori-kohtauksessa. Muutoin tilanteiden vaihdokset tapahtuivat yksinkertaisilla vaatteiden vaihdoksilla, äänimaailman ja valojen kautta.

Valot pääsimme sopimaan Sotkulle kolme päivää ennen esitystä, mutta valojen rakennus tapahtui ensi-illan päivänä. Olin päivällä töissä, joten vastuu valoista jäi Bastosille. Tulessani suoraan töistä ensi-iltaan, valo- ja äänimies Veli Pekka Kuronen näytti pikaisesti valokohtaukset, mutta muuten menin lavalle suoraan tilanteeseen.

Orimattilassa erilaisia valoja oli vain muutama. Katsoin valot ennen esitystä paikan päällä ja myös ohjasin ne itse esityksen aikana.

Helsingissä ILMI Ö Teatterissa oli hieman enemmän mahdollisuuksia valoihin. Opettelin valopöydän ennen esitystä ja katsoin missä kohtaa tarvitaan lisää tai vähemmän valoa. Kirjoitin kohtaukset ja valot paperille äidilleni, joka ajoi valot esityksen aikana.

4 KOHTAUKSISTA

Loimme kohtauksia yhdessä ideoiden ja käytimme Bastosin muistilappu-menetelmää kohtausten organisoimiseksi. Jokaisen kohtauksen tai teeman kirjoitimme lapulle, mikä helpotti niiden muistamista myöhemmin sekä saatoimme mekaanisesti järjestellä kohtaukset nopeasti uudelleen. Lapuilla oli helppo kokeilla eri kohtausten yhdistelmiä, järjestyksiä ja poistaa tai lisätä kohtauksia. Brasilian harjoituksemme aloitimme lähes aina muistilapuista, sen jälkeen, kun ne oli tehty. Kerran kokeilimme vuoronperään järjestää koko koraografia mieleisemmee, jonka jälkeen toinen katsoisi järjestyksen ja tekisi oman järjestyksensä. Näin saimme tietoa, mitkä kohtaukset sopisivat toistemme mielestä peräkkäisiksi ja miten koraografian dynaamiset vaihtelut tapahtuisivat. Käytännössä muistilaput toimivat erittäin hyvin ja palauttivat kokonaisuuden nopeasti mieleen. Harjoitusten alussa otimme laput pöydälle ja valitsimme niistä ne, jotka silloin tuntuivat tarvitsevan eniten harjoitusta.

4.1 Ensimmäinen kohtaus: Brasilia ja Suomi kohtaavat, naisten keskustelu

En ole ihan varma mistä teoksen konkreettinen alku lähti ajatuksena. Meillä oli maiden kohtaus, mitä koko koreografian teko käytännössä oli, ja joka sopi koreografian avaukseksi. Kohtaaminen tapahtui rauhassa kävellen, katsoen toisiamme. Kuljimme toistemme ohi.

Ajattelin, että katse kuvaa sitä tarkkailua, jota olemme tehneet haastatellessamme ja tutustuessamme toistemme maailmoihin. Pyrin pitämään katseen avoimena, uteliaana ja muuten suhteellisen neutraalina, sillä tarkoitus ei ollut antaa viitteitä tai valmiiksi suhtautua Bastosin edustamaan kulttuuriin millään erityisellä tavalla, vaan olla avoin ja ihmetellä. Emme käyttäneet kävelyyn harjoitusaikaa, vaan se oli hetkessä tapahtuva kohtaaminen. Keskustelimme kyllä Bastosin kanssa katseen laadusta ja läsnäolosta kävelyssä.

Koreografia alkoi ääniraidalla yleisön tullessa tilaan. Ääniraidassa oli keskustelua aiheesta nainen sekä suomeksi että portugaliksi. Ajatuksena oli johdatella katsojat aiheeseen, virittää tunnelmaa sekä herättää ajatuksia. Tarkoituksena oli myös antaa katsojille kokemus vieraan maan kielestä, ja siitä, miltä se kuulostaa. Suomessa esiintyessämme katsojat saisivat ihmetellä portugalinkielistä puhetta välttämättä sitä ymmärtämättä. Tulevaisuudessa mahdollisesti Brasiliassa esiintyessämme brasilialaiset katsoja varmasti kummastelisivat suomenkieltä ja sen ääntä. Alun ääniraidalla ja keskustelulla on myös yhteys esityksen viimeisen kappaleen kanssa.

4.2 Toinen kohtaus: Kotityöt

Kotityöt ovat asia, joka on edelleen kodeissa enemmän naisten kuin miesten vastuulla, vaikka suomessa miehet kuitenkin jakavat vastuuta kotitöistä naisten kanssa lähes tasapuolisesti. Kyselyissä ja mediassa asia tulee vähän väliä ilmi. Olen nähnyt tutkimuksen myös siitä, miten kotitöissä

auttavat miehet ovat onnellisempia kuin ne, jotka eivät askareissa auta. Suomessa ainakin lähes kaikki osaavat kotityöt tehdä, onhan täällä kouluissa kotitaloustunnitkin.

Brasiliassa kotityöt jakautuvat selvästi joko miesten tai naisten töihin. Siivoaminen, tiskaus, pyykinpesu, ruoanlaitto ja silitys ovat pääasiassa naisten töitä. Miehet tekevät raskaammat työt: juomavesipullojen (20l) nosto telineeseen, rikki menneiden tavaroiden korjaus, mahdolliset omatoimiset sähkötyöt (kyllä, kuolleisuus tapaturmissa on korkea), viemäreiden avaus jne. Suurimmaksi osaksi siis päivittäiset askareet ovat naisten harteilla.

Haastatteluissamme kuitenkin kävi ilmi, että kotitöiden hoitaminen oli myös hyvin sidoksissa yhteiskuntaluokkaan. Rikkaasta perheestä tulevat nuoret aikuiset oppivat ensimmäistä kertaa kotitöiden hoitamista muuttaessaan asumaan itsenäisesti yleensä kauemmas perheestä opiskelemaan. Tämä ei ole kovinkaan yleistä vielä Brasiliassa. Monesti nuoret ja aikuiset asuvat kotonaan vielä noin 30-vuotiaiksi asti. Tai siihen asti, että menevät naimisiin ja muuttavat uuteen yhteiseen kotiin tuoreen puolisonsa kanssa. Rikkaiden perheiden nuoret eivät siis välttämättä osaa käytännössä tehdä ruokaa tai tiskata. Alemmassa keskiluokassa ja köyhemmissä perheissä kotiaskareet hoidetaan itse ja lapset oppivat kotitöiden tekemisen jo pienestä. Köyhien perheiden naisten yleinen työ on olla kotiapulaisena rikkaammassa perheessä, jolloin nainen tekee kaikki mahdolliset kotityöt.

Teemassa oli siis selkeitä eroja maiden välillä, mutta yhteistä teemalle oli, että naiset työskentelevät kotona miestä enemmän. Kotityöt ovat iso osa naisten maailmaa. Koreografiassa jatkoimme ensimmäisissä harjoituksissa otetulla linjalla, siivouksesta tulevilla liikkeillä. Liikkeiden tuottaminen oli aluksi hankalaa ja yritin pohtia siivouksen liikkeille tyypillisiä piirteitä. Siivouksen liikkeet ovat toistuvia, monotonisia ja jatkuvia. Harjoittelimme kohtausta useaan otteeseen, mutta se tarvitsi jotain muutakin kuin siivouksen liikkeet, jotta saisimme siihen sisältöä ja dynamiikkaa. Sovimme Bastosin kanssa viisi liikkeellistä merkkiä, joilla kommunikoimme. Merkin nähdessään oli reagoitava sovitulla tavalla ja näin loimme kontaktia ja jännitettä improvisaatioon:

1. nenän pyyhkäisy – toisen oli hypättävä kierteellä ja tiputtava maahan ja taas palattava mahdollisesti ylös. Molemmat käyttivät tätä merkkiä.
2. Bastos polkee jalan maahan – minulle hyppy ylös maasta ja rätinä lattialle putoaminen
3. pudotin lantioni maahan – Bastos hyppää
4. pysähdyin – Bastos tuli lähelle
5. Bastos hidasti liikkeensä – minä nopeutin, lopulta kuitenkin vain reagoimme dynaamisiin vaihteluihin kuunnellen toista ja leikitellen mandollisuuksilla.

Musiikki myötäili teemamme ja koreografiamme nimen innoitusta *It's a man's world*, James Brownilta, vaikkoin jo hyvin kaukaisesti.

Kuva 5. Kohtaus Kotityöt, Sotku 5.10.2014. Hakkarainen 2014.

4.3 Kolmas kohtaus: Yökerho

Brasiliassa matkustaessani olin huomannut, että miehet olivat huomattavasti aggressiivisempia ilmaisemaan kiinnostuksensa kuin Suomessa. Kulttuuriin tutustuessani huomasin, että miehen kiinnostuksen näyttäminen naista kohtaan on miehen velvollisuus. Erityisesti vapaa-ajan vietossa ja yöelämässä tämä asia oli selkeästi huomattavissa. Miesten innokkuus ja selkeä seksuaalinen vihjailu oli mielestäni häiritsevää. Monesti kauniisti sanottu "ei kiitos" hymylle ei riittänyt välittämään viestiä, ettei kiinnostus ollut molemminpuolista. Hymy ja "-kiitos" olivat liikaa ja tulkittiin päinvastaisesti. Naisen on oltava Brasilialaisessa pääasiallisesti katolisen perinteen mukaan pidättyväinen ja vaikeasti saavutettavissa. Kiitos ja hymy viestivät kiinnostusta ja näin ollen "Ei" tulkittiin vain leikittelyksi. Opin ehkä hieman liian hitaasti, että täytyi olla tyyli ja joskus jopa epäkohtelias, jotta viesti menisi perille. Miehet eivät lannistu välttämättä edes seuralaisen läsnäolosta, mikä on todella epäkohteliasta. Erot Suomalaiseen tasa-arvoiseen kulttuuriin ovat suuret.

Olin kertonut eroista Bastosille, mutta hänen täytyisi nähdä itse. Menimme Bastosin ja Maximilianon kanssa Helsingissä yökerhoon heidän saavuttuaan Suomeen. Observointiin sopi Bakers-ravintola, joka oli kaksiosainen ja ikäraja 24 vuotta. Alakerrassa toimi anniskeluoikeudellinen kahvila ja oli valoisaa ilman taustamusiikkia. Yläkerrassa oli yökerho. Istuimme alakerrassa noin ilta kymmenestä alkaen, jolloin asiakkaina oli pääasiassa naisia pienissä ryhmissä. Seurasimme sisääntulevien ihmisten toimintaa ja totesimme, että ryhmät olivat aloittelemassa iltaa ja eivät vielä vaikuttaneet kiinnostuneilta ryhmän ulkopuolisista henkilöistä. Yökerho avautui, mutta liikenne oli aluksi vähäistä ja pohdimme mahdollista paikan vaihtoa vilkkaampaan ympäristöön. Ihmisiä alkoi kuitenkin tulla ja ovelle alkoi muodostua jonoa, päätimme mennä yläkertaan ja seurata tapahtumien kulkua siellä. Yökerhossa oli lopulta täyttä.

Miehet katselivat naisia, mutta tekivät sen suhteellisen huomaamattomasti, yleensä kun naiset eivät olleet suoraan heihin päin. Osa miehistä oli porukassa, eivätkä näyttäneet suurta kiinnostusta

ryhmän ulkopuolisiin henkilöihin. Naiset olivat hyvin laittautuneita. Katselu kesti pitkään ja oli hienovaraista. Miehet eivät lähestyneet naisia kovinkaan helposti eikä suoraan. Yleensä kohtaamiset tapahtuivat baarin ympärillä palvelua odotellessa vierekkäin, josta oli helppo avata keskustelu. Miehet ylipäätänsä lähestyivät naista vasta katsekontaktin ja mahdollisen naisen hymyn jälkeen, eli ”luvan saaneina”. Naiset saattoivat lähestyä miehiä rohkeammin. Kävimme katsomassa myös tanssilattiaa. Miehet olivat aluksi tanssilattian reunoilla, katselivat sopivaa hetkeä lähteä tanssimaan. Tanssi oli yksinkertaista ja kohtalaisen pidättyvää. Miehet pääasiassa liikuttivat käsiään ja joustivat musiikin tahtiin. Miehet tanssivat keskenään, mahdollisesti tutun naisen kanssa tai yksin muiden keskellä. Miehet eivät lähestyneet naisia kovinkaan paljon tanssilattialla, vaan vaikuttivat tanssivan omaksi ilokseen, tanssiakseen. Naisten tanssi oli villimpää ja otti enemmän kontaktia ympäristöön. Ulkomaalaisia miehiä alkoi kerääntyä tanssilattian reunoille vähitellen. He selkeästi katselivat naisia ja joku tulikin piakkoin yrittämään keskustelua kanssani. Ulkomaalaisten miesten mennessä tanssilattialle, aloittaessaan tanssin ja lähestyessään naisia, suomalaiset miehet kaikkosivat tanssilattialta. Vain yksi suomalainen mies jatkoi sinnikkäästi lattialla, sillä hänellä vaikutti olevan seuraa, joka otti hänet huomioon. Tulkitsin, että suomalaiset miehet eivät tunteneet oloaan enää mukavaksi tanssilattialla. Ehkä he eivät halunneet kilpailla tai tunteneet oloaan itsevarmaksi tanssiessaan, kun samaan tilaan tuli lantiotaan pyörittäviä miehiä, jotka selkeästi lähestyivät naisia. En voi varmasti sanoa.

Keskustellessamme huomaamistamme tilanteista ja käyttäytymisestä Bastosin ja Maximilianon kanssa totesimme sosiaalisen kanssakäymisen olevan hyvin erilaista kotimaissamme. Pääasiassa olimme kiinnittäneet huomiota erityisesti miesten käyttäytymiseen.

Näyttämölle viemämme kohtauksen voi tulkita usealla tavalla. Periaatteessa ajattelimme, että tilanne on Suomesta, jossa monesti naisen täytyy tehdä aloite. Saimme myös useammalta naiskatsojalta palautetta, kuinka he olivat samaistuneet kohtaukseen. Toistaalta kohtauksen voi myös tulkita roolien vaihdoksena. Miten ahdistavaa on, kun sinua lähestytään väkisin? Olipa sitten mies tai nainen, on ikävää, jos ei saa olla rauhassa niin halutessaan. Miesten tilanne Suomessa on kärjistettynä samanlainen kuin naisen Brasiliassa, mutta reaktio vaihteli katsojissa ahdistuksesta ja säälistä huvittuneisuuteen. Nainen ahdistelemassa miestä olikin hauska, kun mies ahdistelemassa naista olisi ollut katastrofi. Sukupuoliroolit kääntyivät nurinpäin ja liian innokasta huomion osoitusta ei otetakaan enää vakavasti.

4.4 Neljäs kohtaus: Oma soolo, yhtäläisyydet

Soolot tulivat minulle ehkä hieman yllättäen, Bastos lisäsi ne muistilappuja kirjoittaessamme kuin itsestään. Teemat pohdimme yhdessä ja päädyimme, maiden yhtäläisyyksiin ja eroihin. Yhtäläisyydet tuntuivat minusta turvallisemmalta, joten sain sen soolokseni ja Bastos tanssisi erot maiden välillä. Soolot työstimme omatoimisesti, joten Bastosin soolon (kohtaust 7.) sisällöstä en osaa kertoa tarkasti.

Kuva 6. Soolo – yhtäläisyydet, Sotkulla 5.10.2014. Hakkarainen 2014.

Sooloni teemana oli yhtäläisyydet naisten välillä. Naiseutta ajatellessani mieleen tuli hyvin konkreettisia ja perusteellisia asioita. Paikasta, maasta kulttuurista ja ajasta riippumatta olemme lopulta hyvin samanlaisia. Keho ja fyysisuus veivät ajatukseni lantioon ja kohtuun. Haastattelin myös Sobreiran mummoa, jolta kysyessäni naisellisesta kehonosasta sain vastaukseksi kädet, sekä pehmeä hienostunut liike. Niistä päätin rakentaa sooloni. Olin aluksi aika epävarma. Tanssin ja improvisoin Bastosin ja Maximilianon katsellessa ja he auttoivat minua kehittämään sooloani eteenpäin. Ensin sain vain tanssia ja hakea varmuutta tekemiseen, Bastos ja Maximiliano pongailivat liiketeemoja ja toimivia hetkiä tanssista, joita minun oli vaikea havainnoida liikkeen virrassa. Myöhemmin Bastos ehdotti, että keksisin itselleni tehtävän, jota voisin käyttää apuna tanssissa ja Maximiliano havainnoi tilan ja dynamiikan käyttöä. Myöhemmin saadessamme ääniraidan teokseen, sidomme kohtauksia yhteen. Sooloni tuli yökerhokohtauksen jälkeen, jossa keinuttelin lantiotani ahdistellessani Bastosia. Maximiliano ehdotti, että aloittaisin sooloni lantiosta jatkaen edellisen kohtauksen keinuntaa, mutta vähitellen muuttaen dynamiikkaa, suuntaa ja rytmiä. Näin sidomme kohtaukset toisiinsa ja vähitellen pääsin tanssimaan täysin edellisestä kohtauksesta tyyliään poikkeavaa sooloani. Tehtäväkseni keksin, että pyörähdyksen jälkeen huomioni olisi pinnassa ja kosketuksessa.

4.5 Viides kohtaus: Tori, hedelmäpolku

Kohtaus hedelmäpolusta käsitteli naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, joka on Brasiliassa Suomea tavallisempaa ja seksuaalisesti värittyä. Bastos kertoi, että São Paulossa toreilla miehet puhuvat naisista hedelmiä kommentoiden. Brasiliassa on useampia naisia, jotka käyttävät taitelijaniminään esim. Mulher Maça (Omena Nainen), joka viittaa herkulliseen, mehukkaaseen isoon peppuun. Olin tiennyt naisen ja hedelmän rinnastuksesta, mutten ollut tietoinen torien puhekulttuurista. Hedelmämyyjät saattoivat jo kaukaa kommentoida keskenään isorintaisen tai ”herkullisen” naisen torilla kulkua puhuen myymistään hedelmistä. Bastosin mukaan puhe on epäkunnioittavaa ja jopa

törkeää. Huutelut, vihellykset, kommentoinnit, ehdottelut ja himoitsevat katseet ohikulkevien naisten perään on arkipäivää varsinkin köyhemmissä osissa Brasiliaa. Seksaalinen puhe on macho-kulttuurin vallankäyttöä, joka alistaa ja saattaa naisen miestä heikompaan asemaan. Seksaalinen vallankäyttö vahingoittaa myös miehiä, mutta sitä ei tunnusteta laajasti. Macho-normit luovat miehille valtavat paineet tulla hyväksytyiksi. Tämä toimii samaan tapaan kuin oletus, ettei suomalainen mies itke, joka johtaa häpeän tunteeseen tunteiden ilmaisusta, mikä taas rajoittaa yksilön vapautta olla oma itsensä. Halusimme rinnastaa henkisen väkivallan ja vihjailevan ahdistelun fyysiseen väkivaltaan ja pahoinpitelyyn, sillä se on ihan yhtä vahingollista.

Harjoittelimme kohtausta ensin ilman hedelmiä ja ilman musiikkia. Ensimmäisien kertojen jälkeen Maximiliano tuli katsomaan harjoituksia ja antamaan kommentteja. Hän ahdistui kovasti ensimmäisellä kerralla ja oli vihainen Bastosille harjoitusten jälkeen. Reaktio oli vahva. Hän kuitenkin antoi rakentavaa palautetta ja vinkkejä toimivista liikkeistä ja improvisaatiostamme. Aluksi olin juoksennellut ympäriinsä ahdistusta kuvaten ja pääsemättä pois ikävästä tilanteesta. Liikettä oli vaikea tuottaa, sillä koin naisen roolin kohtauksessa hyvin voimattomaksi ympäristön salliessa miesten käytöksen (miesten maailma). Olin improvisoidessani kuitenkin kokeillut erilaisia liikkeitä, joista Maximiliano katselijana kertoi mieleisensä ja jotka olivat ilmaisullisia. Maximiliano ei ole tanssija, mutta hän on nähnyt paljon tanssia ja itsekin tanssineena antoi hyvin palautetta ja rakentavia kommentteja. Hän oli tuotannon lisäksi suuri apu harjoitusten koekatsojana ja kommentoijana.

Kuva 7. Hedelmätori kohtausta, Bastos haukkasi banaanista Orimattilassa. Maximiliano 2014.

Kohtauksessa Bastos puhui portugaliaksi hedelmistä viitaten naiseen seksuaalisesti. Totesimme, että kohtauksen ajatus ja idea välittyisivät katsojille, vaikkeivät he ymmärtäisivätkään portugalia. Kohtaus kesti 10 minuuttia, joka yksinkertaisella liikemateriaalilla alkaa olla jo kiusallisen pitkä, varsinkin kohtauksen ollessa hieman epämiellyttävä sisältönsä puolesta. Kohtauksen olikin tarkoitus mennä

hieman yli helposti käsiteltävän ja ohitettavan hetken, jotta se saisi tarvittavan huomion ja herättäisi ajatuksia.

Palautteessa naiset kommentoivat kohtausta samaistuen naisen rooliin ja vihastuen Bastosin esittämälle hahmolle. Naiset reagoivat kohtaukseen vahvasti, yleisesti ottaen vihastuen tai ahdistuen. Yksi katsojista sanoi halunneensa tulla lavalle lopettamaan tilanteen kesken. Miehiltä kommentteja kohtauksesta ei tullut.

4.6 Kuudes kohta: Pomo

Työelämässä yhdenvertaisuus naisten ja miesten välillä ei ole itsestäänselvyys. Naiset tienaavat edelleen miestä huonommin sekä Suomessa että Brasiliassa. Naisia ei välttämättä oteta vakavasti tai heidän työtään vähätellään. Tämä käy ilmi tekemistämme haastatteluista samoin kuin palkkatilastoistakin.

Kuva 8. Pomo, Helsingin esityksestä 19.10.2014. Maximiliano 2014.

Harjoituksissa lähdimme käsittelemään teemaa roolien avulla. Minusta tuli naisjohtaja ja Bastosista alainen. Kokeilimme erilaisia musiikkeja koneeltani ja improvisoimme niihin. Emme olleet sopineet mitään, mutta lähdimme leikittelemään rooleilla ja tulkitsemaan niitä. Mietin miten määrätä ja käskä liikkeellisesti. Tein päättäväisesti voimakkaita, suuria ja osoittavia liikkeitä sekä yritin olla suurempi kuin olen. Keskityin omaan työskentelyyni vahvasti, sillä yritin löytää tapaani olla roolissa. Bastos oli tilanteessa hyvin mukana ja reagoi toimiini avoimesti. Improvisaatiossa käytimme hyödyksemme videokuvaa. Videoimme harjoituksia tietokoneellani ja katsoimme ne heti perään. Bastos huomasi videosta sarjakuvamaisen tavan olla, jota lähdimme tietoisesti vahvistamaan.

Liioittelimme hahmojamme ja niiden liikkeitä. Kokeilimme ja valitsimme kokeiluistamme parhaat palat. Jotta pääsisin paremmin rooliin, puin Bastosin liian suuret sandaalit ja käytin hänen housujaan takkina. Sobreiras kävi kerran katsomassa hetken harjoituksiamme ja hyvänä vinkkina sanoi, että voisin osoittaa sormella koko käden sijasta. Koko kädellä osoittaminen oli tuonut mieleen Hitlerin, mitä emme halunneet.

Omasta työskentelystäni voin kertoa, että pyrin hakemaan useaa suuntaa yhtä aikaa. Ajattelin yhtä ja tein toista suuntaa tietoisesti. Näytin suuntia Bastosille ja olin epäjärjestelmällinen. Lopulta kohtaukseen yhdistyi vielä toinen kohtaus, jota olimme aluksi harjoitelleet erikseen. Olimme käyttäneet kohtauksesta nimeä "ei ota vakavasti". Kohtauksessa naisena yritin tehdä kaikkeni ja Bastos miehenä vähätteli toimintaani, eli toisti vähätellen ja tehden pilaa tanssimani liikkeit. "Ei ota vakavasti" tuli esiin Pomo-kohtauksessa alaisen niskotteluna ja johtajan matkimisena ivaillen. Pomoa oli mukava rakentaa, sillä kohtauksessa olimme jatkuvasti suhteessa toisen tekemisiin. Dynamiikat hahmojen välillä vaihtelivat ja läsnäolo oli välttämätöntä. Koin, että kohtaus myös kehittyi ilmaisultaa eteenpäin esitysten aikana.

4.7 Kahdeksas kohtaus: Lopetus: Suomi tai Brasilia

Halusimme antaa myös yleisön vaikuttaa kokonaisuuteen. Rakensimme esitykselle kaksi loppua, joissa tiivistäisimme kokemuksemme näistä kahdesta maasta. Minulla oli selkeä ajatus suomalaisesta lopusta ja Bastos suostui suomen osalta ehdotukseeni. Mielestäni Suomessa mies ja nainen ovat pääasiassa yhdenvertaisia ja tekevät samoja asioita. Koreografiassa halusin sen näkyvän, joten toimisimme yhdessä, samalla tavalla, yhdenvertaisina. Kohtaus oli ainoa, jonka koreografioimme valmiilla askelilla ja tarkalla sarjalla. Ennalta sovittujen askeleiden koreografiointi oli Bastosille uutta ja teimme koreografiaa yksi liike kerrallaan vuorotellen yhdistellen liikkeit sarjaksi. Ensimmäinen versio lopusta ei tuntunut minusta hyvältä, toinen versio suomalaisesta lopusta pääsi esitykseen asti.

Brasilian versio lopusta oli viimeinen, mitä valmistimme koreografiaan. Kesti pitkään, ennen kuin keksimme, mikä loppu olisi. Olimme leikitelleet kohtauksilla "ei ota vakavasti" ja "nainen kuin kärpänen" harjoituksiemme alkuvaiheissa. Nainen kuin kärpänen oli nimi ajatukselle jankuttavasta naisystävästä, joka ei jätä rauhaan ennen kuin saa tahtonsa läpi ja häärää ympärillä. Ajatus ei ollut kovin positiivinen, mutta kärjistimme ennakoasenteisia kliseitä sukupuolien rooleista. Päätimme käyttää Nainen kuin kärpänen -kohtausta brasilialaisessa loppukohtauksessa. Kuitenkin juuri ennen ensi-iltaa Bastos sanoi haluavansa muuttaa loppua, sillä ei ollut tyytyväinen negatiivissävytteiseen kuvaan, joka lopulla jäi Brasiliasta. Muutos sopi minulle ja Bastos ehdotti, että kohtauksessa näkyisi, kuinka kovasti naiset yrittävät parhaansa tehdä erilaisia asioita, mutta miehet ovat usein esteinä naisten tiellä ja vaikeuttavat toimintaa. Ensi-illassa yleisö valitsi brasilialaisen loppukohtauksen, ja yritin parhaani mukaan tanssia ja Bastos haittasi tarkoituksella työskentelyäni. Ensi-illan jälkeen kohtaus kehittyi vielä tasapainoisemmaksi. Sanoin, että yllätän hänet seuraavalla kerralla lopussa, jos yleisö valitsee Brasilian. Vaihtelin hieman Bastosin lopulla ja "kärpäsen" välillä, Bastos reagoi

muutokseeni "ei ota vakavasti"-kohtauksen sekoittamisesta myös loppuun, ja kohtaus kehittyi leikkisämmäksi.

Musiikkina lopussa oli basso-riffi, jonka päälle Riippa miksasi keksimiämme ja nauhoittamiamme suomen- ja portugalinkielisiä epäsanomia. Ajatus oli sama kuin alun ensimmäisessä kappaleessa. Vieraan kielen kuulee äänen sointuna eri tavalla kuin kielen, jota ymmärtää. Halusimme, että katsojilla on mahdollisuus kuunnella omaa kieltään ääninä, eikä vain merkityksellisinä sanoina. Äänissä olimme minä, Maximiliano ja Bastos. Musiikki oli tarkoituksen mukaisesti iloinen, sillä halusimme koreografian lopusta jäävän hyväntuulinen tunnelma. Olimme kokonaisuudessa käsitelleet raskaitakin asioita ja halusimme keventää tunnelman loppuun.

4.8 Poisjääneitä kohtauksia

Olimme miettineet erilaisia kohtauksia koreografiaan päätyneiden kohtausten lisäksi, mm.

- ⑩ peili, kaksi naista
- ⑩ liikenne
- ⑩ vaatteiden pukeminen ja toisen ohjailu – ajatukset vallasta, mutta myös suojelusta

Osittain muunneltuina käytettyjä kohtauksia: häkki-lintu, ei ota vakavasti, nainen kuin kärpänen.

5 ESITYKSET

Sain lopulta sovittua yhteensä kuusi esitystä kolmelle eri paikkakunnalle, kaksi esitystä/paikkakunta.

Kuopio 4. & 5.10.2014

Orimattila 11. & 12.10.2014

Helsinki 18. & 19.10.2014

5.1 Ensi-ilta Sotkulla, lauantai 4.10. klo 20.00

Ensi-ilta tuli hyvin nopeasti. Ennen esitystä minulla oli töitä, joita en voinut siirtää toiselle viikonlopulle, joten tulin suoraan töistä Sotkulle. Olin sotkulla vähän jälkeen 19.00 ja esitys oli klo 20.00. Valmistelimme kaiken hyvin kiireellä ja valomies Kuronen näytti minulle nopeasti suurimmat valomuutokset, jotta näyttömökuvat eivät olisi täysin tuntemattomia. Koska olin ollut päivän töissä ja viikolla teatteritilassa oli ollut muita esityksiä, valot oli rakennettu samana päivänä Bastosin ja Kurosen toimesta. Lisäksi Bastos ehdotti vielä viimehetken muutosta loppukohtaukseen, sillä ei ollut ihan tyytyväinen loppuun.

Pyysin lipunmyyntiin apua tutuilta. Katariina Pahkala tuli rahastamaan lauantain esityksen ja jäi katsomaan koreografian myös itse. Periaatteessa Maximiliano olisi ollut vapaana käytettäväksi lipunmyyntiin, mutta koska hän ei puhunut sujuvaa englantia eikä lainkaan suomea, tarvitsimme jonkun muun paikalle. Inka-Leea Hakkarainen oli estynyt töidensä puolesta.

Ihmisiä alkoi tulla vähitellen paikalle. Kaksi ensimmäistä katsojaa tulivat esitystilan puolelle omatoimisesti kesken valmistelujen, vaikka verhot tilaan olivat kiinni. Tämä häiritsi kovasti, sillä kiireessä, viimehetken asioita järjestellessä ja esitykseen lämmitellessä olisin halunnut rauhoittua. Katsojien tulo tilaan ennen aikojaan aiheutti ainakin minussa hyvin voimakkaan kiireen tunteen. Ääniraita ja verhojen avaaminen ei tapahtunut yhtäaikaisesti, joten katsojat odottivat katsomossa hetken aikaa ilman ääniraitaa, ei kuitenkaan pitkään. Teos alkoi ääniraidasta ja hetken kuluttua olimme lavalla.

Kaikki tapahtui nopeasti. Minulla oli tunne, että tulin paikalle, kaikki alkoi ja kohta jo kaikki oli ohi. Ensi-illan jälkeen oli tyhjä olo, mutta toisaalta olin todella tyytyväinen, että ensimmäinen esitys oli pois alta. Tanssi ei sujunut välttämättä parhaalla mahdollisella tavalla. Bastosin ja Maximilianon kanssa esityksen jälkeen sitä läpikäydessä totesimme, ettei improvisaatio ja kiire sovi lainkaan yhteen.

Sattuneita mokia: meinasin hypätä sooloni yli yökerho-kohtauksesta suoraan hedelmätori-kohtaukseen ja näin ollen vaihtaa vaatteet väärässä paikassa. Vaatteiden vaihto tapahtui näyttämöllä, joten sekaannus saattoi olla huomattavissa. Hedelmätori-kohtauksen vihellykset olivat musiikissa miksattuna eri paikkoihin, mihin olimme ne pyytäneet ja lopetimme kohtauksen hieman väärään aikaan. Hedelmätori-kohtaus jäi näin ollen liian pitkäksi ja pomo-kohtaus jäi tarkoitettua

lyhyemmäksi. Satuain makaamaan esityksessä banaanin päälle, joten tahrasin vaatteeni ja lattia oli pyyhittävä ennen tilasta poistumista seuraavan päivän esitystä varten.

Saimme joitain positiivisia palauteita, mutta emme kuitenkaan olleet täysin tyytyväisiä esitykseen. Bastos muistutti, että esiinnyimme ensimmäistä kertaa, joten emme saisi olla turhan ankaria itsellemme. Kävimme läpi seuraavan päivän esitystä varten paranneltavat ja tarkennettavat kohtaukset. Myös valoteknikko Kuronen halusi osaltaan tehdä hieman muutoksia valoihin. Sovimme seuraavan päivän Sotkulle saapumisesta niin, että kaikki ehdittiin työstää rauhassa.

5.2 Esitys Sotkulla, sunnuntai 5.10. klo 16.00

Toista esitystä varten meillä oli paremmin aikaa valmistautua. Saavuimme ajoissa Sotkulle ja pääasiassa kaikki oli jo valmiiksi järjestyksessä esitystä varten, vain vaatteet piti viedä vaihtoja varten paikoilleen. Kävimme läpi tarvittavat kohdat ja niiden tarkennukset, Kuronen muutti valoja ja Bastosin kanssa lämmittelimme esitystä varten. Tuttavani Anne Salmi tuli rahastamaan sunnuntain esityksen ja myös Hakkarainen tuli paikalle. Hyödynsimme molempien läsnäolon ja pyysin Hakkaraista ottamaan valokuvia esityksestä, sillä hänellä oli hyvä kamera käytettävissään. Hän myös lainasi kameransa jalustan käytettäväksi muissakin kaupungeissa esitysten taltioimista varten.

Tanssi tuntui sujuvan varmemmin ja olin rauhallisempi. Yleisöä oli vähemmän, mutta sillä ei ollut vaikutusta tanssiin. Muistin oman sooloni ja aloitin sen tarkoitetulla tavalla sitoen kohtaukset toisiinsa lantiolla. Hedelmäkohtauksen kesto meni kohdilleen ja pomo-kohtaus tuntui saavan lisää varmuutta. Viimeiseen kohtaukseen olin sanonut tekeväni yllätyksen Bastosille; sen sijaan, että olisin vain yrittänyt tanssia, hännäsin myös häntä. Bastos tajusi jutun heti ja kohtaus oli mielestäni hieman elävämpi molempien vaihdellessa tilanteen lähestymistapaa.

Esityksen jälkeen ihmiset jäivät osa kiittämään ja tervehtimään. Saimme tutuilta kannustavaa palautetta. Uuden työni esimies oli päässyt paikalle katsomaan. Myöhemmin tavatessamme hän antoi palautetta, että osittain tykkäsi ja taas toisaalta ei. Hänestä hedelmätori-kohtaus oli ollut kiusallinen, eikä siksi pitänyt siitä. Se oli ymmärrettävää, eikä siis lainkaan huonoa palautetta. Hän oli samaistunut pomo-kohtaukseen jollain tapaa ja piti siitä siksi. Teatteria harrastaneena hän sanoi vinkkinä, että alkuun olisi hyvä suunnata katsetta enemmän ylös. Kasvot olivat ilmeekkäät, mutta siivous-kohtauksessa hiuksilla lattiaa pyyhkiessä kasvot eivät päässeet näkyviin. Päätin hyödyntää vinkin tulevissa näytöksissä.

5.3 Esitys Orimattilassa, lauantai 11.10. klo 17.00

Orimattilaan saavuimme esitystä edeltävänä perjantai-iltana. Majoituimme isälleni noin 3km päähän Tönnön koulusta, jossa esitykset järjestettäisiin. Lauantaina aamupäivästä kävimme kävelemässä metsässä rauhoittumassa ja etsimässä sieniä. Söimme ruoan noin kahden aikaan iltapäivällä ja lähdimme isältäni pienessä kiireessä vähän ennen kolmea koululle. Tasan kolmeksi koululle tuli huoltomies avaamaan tekniikan sisällään pitävän kaapinoven ja ottamaan tuolit salin toisen päädyn

nousevan lavan alta. Meillä ei ollut lupaa ajaa lavaa ja muuttaa sen korkeutta, joten otimme tuolit ja valitsimme lavan korkeuden sopivaksi huoltomiehen paikalla ollessa. Huoltomies laski katosta yksinkertaiset sivuverhot, lavan taakse oli yksinkertaiset käsin siirrettävät verhot. Lava oli huomattavasti pienempi, mitä muistin ala-asteen ajoilta. Olin ollut silloin itse pienempi, joten lava on tietysti tuntunut suuremmalta. Tila oli toimiva ja oli nostalgista olla taas omalla ala-asteella. Olin siitä hieman herkistynyt. Huoltomies ihmetteli, miksemme olleet paikkakunnan eri koululla, josta normaalisti vuokrataan tiloja. Kävi ilmi, ettei Tönnön koulua normaalisti vuokrata ulkopuolisille, mutta olimme kuitenkin saaneet tilan käyttöömmme.

Valoja ja äänentoistoa huoltomies ei osannut käyttää, niin ne jäivät minulle selvitettäväksi. Kaappi oli yksinkertainen ja kokeilemalla löysin vivut ja tarvittavan valaistuksen. Tauluun oli myös merkitty tarroilla suhteellisen hyvin lamppujen sijainnit. Kaikkia lappuja en meinannut aluksi saada päälle, sillä katossa oleviin katkaisimiin piti kääntää ensin virta erillisistä vivuista. Päätimme, että kohde valot olisivat päällä koko esityksen ajan. Teimme vain yhden valomuutoksen: sammutimme pari kirkkaimmista valoista pois ennen yökerho-kohtausta, ja laitoin ne takaisin päälle ennen pomo-kohtausta. Äänitteen soitimme tietokoneelta. Isältäni löytyi puuttuva johto tietokoneen yhdistämiseksi äänipöytään ja paria nappia kokeilemalla sain äänen ulos kaijuttimista. Äitini auttoi arvioimaan äänenvoimakkuutta ja jätimme voimakkuuden hänestä sopivaksi. Kaijuttimet oli suunnattu yleisöön päin, joten lavalta ei pystynyt täysin arvioimaan musiikin voimakkuutta. Tietokoneen laturille ei ollut kaapissa vapaita pistokkeita ja tarvitsimme jatkojohtoa, jotta tietokone ei sammuisi kesken kaiken. Isäni unohti jatkojohdon, joten se piti käydä hakemassa ennen esitystä. Tilanne oli hieman jännittävä ja ehdimme aloittaa esityksen ennen johdon saapumista. Verhojen takana oli onneksi mahdollisuus hoitaa tekniikkaa vielä esityksen alettua.

Tuolit järjestimme puolikaariin jättäen keskelle kulkuväylän. Laitoimme varmuuden vuoksi noin sata tuolia. Olimme saaneet ilmoituksen lehteen kuvan kera, ilmoittaneet kaikille sukulaisilleni, laittaneet ilmoituksen Lahden seudun menopalstalle ja tiedottaneet kaikissa mahdollisissa paikoissa Orimattilan facebook-ryhmissä sekä vieneet julisteet Bastosin ja Maximilianon kanssa heidän saapumisviikonloppunaan ympäri kaupunkia. Tämän lisäksi isäni oli käynyt viemässä julisteita paikkoihin, jonne emme olleet ehtineet niitä viedä aikaisemmin.

Esitys jännitti hieman. Ehdimme lämmittelemään kunnolla ennen h-hetkeä ja olimme valmistautuneet hyvin. Kertasimme kohtaukset ja muistettavat asiat ennen esitystä yhdessä Bastosin kanssa. Yleisöä tuli vähän ja tunsin heistä kaikki.

En ollut aikaisemmin tanssinut sukulaisteni edessä ja esitys oli ensimmäinen kerta, kun monet heistä näkivät minut lavalla. Läheisten läsnäolo jännitti ja heti siivous-kohtauksen alettua päässäni kuvittelin kuin sukulaisteni puhumana: "Mitä tuo tekee? Pyörii vain lattialla. Onko tämä nyt sitä tanssia?" Minua jännitti ja olin hetken hieman epävarma. Ajatuksissa oli keskustelu siitä, mitä tanssi on?

Tanssi sujui paremmin kuin Kuopiossa, toimintamme tuntui kehittyvän kerta kerralta paremmaksi. Kontaktimme esityksessä oli läsnäolevaa. Kohtausten ja esityksen tullessa käytännössä tutummaksi tuntui, että oli helpompi heittäytyä rooliin, vaihtaa kohtauksesta ja roolista toiseen. Haasteita tässäkin esityksessä oli:

1. minun oli tarkoitus ensin sammuttaa valot parin kohtauksen ajaksi, jonka jälkeen laittaisin valot takaisin päälle. Kiireessä nappulat menivät sekaisin ja en saanut valoja himmeämmiksi toivotulla tavalla. Vaihto kesti hetken toivomaani pidempään ja valoihin tuli muutos. Valot oli onneksi helppo laittaa takaisin palamaan, kaikki nappulat vain samaan asentoon.
2. Heti alun jälkeen, minusta tuntui, ettei musiikki ollut riittävän kovalla vaan äänet jäivät hyvin hiljaisiksi. Onnistuin lisäämään äänenvoimakkuutta vasta noin esityksen puolivälissä.
3. Kontaktimme oli hyvä ja olimme sopineet merkin, jolloin Bastos osaisi hyökätä kimppuuni hedelmätori-kohtauksessa. Näytin merkin suorassa katsekontaktissa Bastosiin, mutta hän oli niin keskittynyt hetkeen, ettei reagoinut merkkiini ja hyökkäsi vasta myöhemmin. En päässyt lavalta pois ajoissa ja myöhästyin vaatteiden vaihdosta. Vaatteita vaihtaessani kiireessä en meinannut saada vaatteita päälle. Bastos poistui lavalta yleisön joukkoon, ja sen jälkeen pois tilasta vaihtamaan seuraavaan kohtaukseen, jolloin lava jäi hetkeksi tyhjäksi.

Keskittyessäni katseeni painuu helposti alas. Molemmat meistä esiintyjistä olimme olleet Kuopion esityksissä pää hieman painuksissa. Positiivista oli, että olin saanut Kuopion sunnuntain esityksen jälkeen palautetta, että kasvoja voisi suunnata enemmän ylöspäin. Olimme käyneet esitykset läpi työryhmän kesken aina esitysten jälkeen, jolloin olin myös jakanut kyseisen kommentin. Olin tyytyväinen muistaessani ottaa vinkin huomioon.

Lauantai-iltana isäni järjesti navetassamme pienet juhlat. Hän oli siivonnut navettaa koko kesän ja saanut siitä suhteellisen siistin, lämmitettävissä olevan sisätilan. Navetan uusi ilme oli juhlan virallinen syy. Ne toimivat kuitenkin myös hieman karokan omaisesti ja söimme lisäksi kakkua synttäreitteni kunniaksi. Navetassa on kaikkia vanhoja tavaroita ja huonekaluja ja illaksi isäni oli järjestänyt tilan pöytineen, tuoleineen ja sohvineen viihtyisäksi. Tarjolla oli ruokaa ja ihmiset toivat kaikki jotakin. Juhlaan tuli väkeä, jotka olivat olleet katsomassa esitystä ja vähän myös muitakin. Se toimi houkutusena tutuille tulla katsomaan esitystä.

5.4 Esitys Orimattilassa, sunnuntai 12.10. klo 13.00

Tunnelma oli aamulla jollain tavalla hidas ja sumuinen kuten sääkin. Esityspaikalle ei tarvinnut mennä järjestämään salia etukäteen, sillä se oli kunnossa edellisen päivän näytöksen jäljiltä. Laitoimme osan tuoleista jo kuitenkin valmiiksi pinoihin ja asettelimme rivit tiiviimmin. Olin ladannut iPodilleni esityksen ääniraidan, jottei tietokoneen tarvitsisi olla lavan reunalla jaloissa. MP3 ei kuitenkaan toiminut, vaan oli mennyt täysin sekaisin. Laitoin musiikin omalta tietokoneeltani ja jännitin musiikin toimimista ongelmitta. Ainakin koneessani oli paremmin akkua kuin Bastosin koneessa.

Esitys meni yleisesti ottaen hyvin. Olimme tarkkoina sovittujen merkkien kanssa ja ajoitukset toimivat. Valojen käyttö ja vaatteiden vaihdot onnistuivat. Ennen puolta väliä soolossani minulle sattui ainoa vahinko. Potkasin oikean jalkani omaan vasempaan kantapäähäni, jolloin jo aikaisemmin hieman vaurioittunut kynsi repesi puoliksi irti ja alkoi vuotaa verta. Jatkoin esityksen loppuun ongelmitta, hiukan varoen kynttäni. Sattuma ei sinänsä haitannut tanssia.

Musiikkiraidan loppuessa musiikki ei loppunutkaan odotetusti, vaan tietokoneeni laittoi salsaa soimaan. Kipaisin nopeasti pysäyttämään musiikin ja kumarsimme yleisölle.

Esityksen jälkeen minulla oli tunne, että henkilöahmot alkavat elää ilmeitä myöden kerta kerralta vahvemmin. Tuntui, että osaan kohtauksista on tullut jo paljon lisää varmuutta ja improvisoiminen muuttuu helpommaksi. Lavalla en ollut enää vain minä esittämässä erilaisia henkilöitä tai tapahtumia, vaan kohtauksien persoonat olivat olemassa. Ilmaisuu tuntui rohkeammalta ja vapaammalta.

Vähäinen yleisön määrä yllätti, vaikken varsinaisesti ollut odottanut yleisöryntäystä. Kaikki katsomaan tulleet olivat tuttujani, yksikään ulkopuolinen ei ollut löytänyt paikalle. Olimme vieneet julisteet näkyviin vilkkaisiin paikkoihin hyvissä ajoin ennen esitystä. Olin mainostanut tehokkaasti sosiaalisessa mediassa ja Orimattilan Sanomat kirjoittivat meistä lehteen jutun kuvan kera Tulkai mukaa -palstalle. Ilmoitus oli myös useammalla menopalstalla netissä. Luulin, että edes joku itselleni tuntematon yli 16 000 asukkaan kaupungista olisi löytänyt paikalle. Olin myös olettanut, että alasteen luokkakavereistani joku olisi saattanut tulla katsomaan silkasta uteliaisuudesta nähdä, mitä puuhailen nykyään. Myös perheeni ihmetteli, ettei entisiä luokkalaisia tullut paikalle, monet nimittäin asuvat vielä paikkakunnalla.

Paras asia Orimattilan esityksissä oli tätini kommentti. Hän sanoi heti sunnuntain esityksen jälkeen, että se oli parempi kuin oli odottanut. Sen jälkeen totesi vielä, että ihan tykkäsi oikeastaan. Tämän hän kertoi useampaan kertaan. Isäni ja veljeni olivat olleet katsomassa lauantain esityksen ja tätini oli jäänyt valmistelemaan tuolloin juhlia. Hän oli kysynyt esityksen jälkeen isältäni, millainen tanssi oli ollut? Isäni oli vastannut sen olevan ”sellaista modernia”, ja että huomenna näkisi itse. Tätini oli alustavasti olettanut, ettei olisi tykännyt esityksestä. Vähän nykytanssia nähneenä ja vielä vähemmän improvisaatiota nähneenä tätini piti esityksestä, mikä oli minulle kuin lotto voitto. Kaiken kaikkiaan esiintyminen perheen ja suvun läsnäollessa oli jännittävää.

5.5 Esitys Helsingissä, lauantai 18.10. klo 19.00

Launtaina päivällä sain toiselta ILMI Ö Teatterin tilaa käyttävältä taiteilijalta avaimen. Olimme menossa tilaan heti viiden jälkeen. Bastos oli ollut koko aamun ja päivän pitämässä tanssikurssia Turussa ja tuli suoraan juna-asemalta teatterille. Maximiliano toi hänen rekvisiittansa ja muut tavarat mennessämme teatterille, jotta Bastosin ei tarvinnut ottaa niitä Turkuun mukaan.

Olin käynyt tutustumassa tilaan aikaisemmin, jolloin minulle oli neuvottu pikaisesti tilan tekniikka. Olin kirjoittanut muistiinpanot, joita en enää löytänyt ja tilaan tullessamme ensimmäiseksi selvitin valojen ja äänentoiston toiminnan. Tila ja lamput olivat hieman eri tavalla kuin käydessäni, sillä osa tekniikasta oli ollut teatteriryhmän mukana kiertueella. Turhauduin ja tulin äkäiseksi, kun en meinannut saada valoja toimimaan enkä ääntä kuulumaan. Meille oli jätetty varmuudenvuoksi tekniikasta vastaavien henkilöiden puhelinnumerot, joka oli onni, sillä jouduin soittamaan apua. Viimein löysin oikeat katkaisimet, joista sain laitteet päälle, äänentoiston ja valot toimimaan.

Äänentoiston laitoin niin, että Maximilianon tarvitsi painaa vain musiikki päälle. Valot eivät olleetkaan yhtä yksinkertaiset. Valojen voimakkuutta oli mahdollisuus säätää vaihtoehtojen päälle ja pois lisäksi. Äitini oli lupautunut ajamaan valot. Asettelin valopöydän aloitus asemaan ja yritin selittää valojen himmennuksen ja taas kirkastuksen eri kohtauksissa. Valopöytä oli yksinkertainen ja helppo käyttää, mutta silti täysin uusi asia. Olin vasta oppinut käyttämään valoja ja jouduin ohjeistamaan äitiäni valopöydän käytössä. Olimme molemmat hermostuneita ja jännitimme tuntematonta. Pienen turhautumisen jälkeen numeroin kohtaukset paperille ja merkitsin teipillä valopöydän nappuloihin kohtausten numerot. Kävimme kokonaisuuden läpi äitini kanssa onnistuneesti muistiinpanojen avulla. Lopulta valot olivat aika yksinkertaiset.

Katsojia oli ehtinyt jo tulla odotustilaan, kun sain tekniikan selvitettyä ja sovittua äitini kanssa. Ensimmäiset olivat tulleet hyvissä ajoin paikalle. Tunsin oloni kiireiseksi ja hieman hätäiseksi. Pääsin lopulta kuitenkin lämmittelemään ja kertaamaan kohtaukset ja yhteiset merkit Bastosin kanssa. Edellisessä esityksessä satuttamani varpaan teippasin ihon värisellä teipillä ja maalasin teippiin kynsilakalla varpaankynnen.

Esitys meni hyvin; vaatteiden vaihdot ja kohtauksien yhdistäminen sujui ongelmitta. Kipeästä varpaasta ei ollut haittaa ja tunsin oloni varmaksi näyttämöllä. Ilta oli mielestäni siihen astisista onnistunein.

Äitini asunto on yksiö, joten siellä yöpyminen neljästään oli esitysten alla turhan ahdasta. Tunnelmaa keventääksemme pääsimme äitini kanssa yöpymään yhden hänen ystävänsä asuntoon. Bastos ja Maximiliano saivat levätä rauhassa äidilläni ja erityisesti Bastos palautua hyvin pitkästä ja raskaasta päivästä.

5.6 Esitys Helsingissä, sunnuntai 19.10. klo 19.00

Sunnuntaina oli viimeinen esitys. Aamulla tarkistin lippuvaraukset, peruutukset sekä lauantailta sunnuntaille tapahtuneet lippuvarausten vaihdot. Teatterille lähteminen oli rauhallisempaa kuin edellisenä päivänä, sillä tila ja tekniikka olivat tutut edelliseltä illalta. Olimme sopineet Bastosin ja Maximilianon kanssa tapaavamme suoraan teatterilla viiden jälkeen. Tulimme äitini kanssa teatterille hieman ennen puoli kuutta. Kuuden aikoihin soitin Bastosille pyytääkseni heitä kiirehtimään. Ensimmäisenä laitoin tekniikan valmiiksi, jonka jälkeen kiiruhdin valmistautumaan itse esitykseen. Teippasin varpaan ja lämmittelimme Bastosin kanssa verhojen takana yleisön saapuessa paikalle.

Esitys oli onnistunut, vaikkakin pomo-kohtauksen vaatteiden pukeminen ei mennyt yhtä hyvin kuin edellisenä iltana. Vaihdoista johtuen koin Helsingin lauantaan esityksen sujuneen kaikista esityksistä parhaiten. Mielenkiintoista viimeisessä esityksessä oli, että soolossani uskaltauduin kokeilemaan uusia asioita. Esityksiä näkemättä en osaa verrata niitä todella toisiinsa, mutta luulen tanssineeni teknisesti haastavampia liikkeitä viimeisessä soolossani ja käyttäneeni vahvemmin kasvojen ilmaisua. Pienessä teatterissa yleisön ja sen reaktioiden näkeminen läheltä jännitti ja vaikutti tanssiessa kokemiini tunteisiin.

Olin huojentunut, että esitykset olivat ohi. Olo oli suhteellisen tyhjä sekä tyytyväinen. Helsingissä esiintymistilamme oli pieni ja teatteriin mahtui ahtaen 35 katsojaa. Molemmissa esityksissä oli noin 20 katsojaa, mikä täytti tilan hyvin. Tunsin jälleen suurimman osan katsojista ja täysin tuntemattomia henkilöitä esitykseen taisi tulla vain pari. Esityksen jälkeen sunnuntai-illalle jäi vielä hoidettavaksi raha-asiat, sillä ajaisin aikaisin maanantaiaamusta Suonenjoelle töihin. Seuraavan kerran näkisin yhteistyökumppaneitani luultavasti vasta Brasiliassa.

6 POHDINTA

Työskentely Bastosin kanssa oli helppoa. Koin yhteistyön sujuvan ja molemmat pyrkivät joustavuuteen. Bastos antoi minulle itsevarmuutta, kannusti työskentelyssä sekä kohteli minua tasavertaisena. Maximilianon työpanos oli suuri ja hän oli aktiivisesti mukana koko projektin ajan. Työskentely myös Maximilianon kanssa sujui mutkattomasti. Arvostan heidän panostaan kovasti, sillä toimivia yhteistyökumppaneita on vaikea löytää. Jokaisessa projektissa ja taiteellisessa työssä on omat vaikeutensa, kuten meidänkin työssämme. Selvisimme kuitenkin haasteista ja saimme pienessä ajassa ison kokonaisuuden rakennettua. Kansainvälinen yhteistyö, kaksi maata, kokonainen tanssiteos ja yhteensä kuusi näytöstä kolmessa kaupungissa ovat minusta hieno saavutus puolessa vuodessa projektin alusta loppuun.

Projektimme aikana opin luottamaan improvisaatiossa enemmän omiin kykyihini. Minulle oli myös uutta kuinka koin esiintyjyyden kehittyvän näytöksestä toiseen. Olisin kaivannut useampia esiintymiskertoja, sillä koen, että koreografia voisi kehittyä vielä lisää. Ehkä saamme tulevaisuudessa järjestettyä esitykset myös Brasiliaan, kuten olimme alustavasti Bastosin kanssa suunnitelleet.

Taiteilija on sanana tuntunut minusta aina hieman vieraalta. Koen olevani paljon arkisempi kuin habitus, jonka taitelija sanana pitää sisällään. Ehkä sanaa pitäisi käyttää arkipäiväisemmin, jotta se muuttuisi helpommin lähestyttäväksi. It's a (wo)man's world koreografia tuntui vakavammalta teokselta kuin aikaisemmat työni, ehkä ulkopuolisen yhteistyökumppanin, "oikean" taiteilijan, takia. Huomasin myös jännittäväni yleisöä ja kaipaavani siltä hyväksyntää. Aikaisemmin en ole miettinyt muiden mielipiteitä, sillä en ole kokenut olevani erityisesti vastuussa yleisölle. Työskennellessäni Bastosin ja Maximilianon kanssa koin stressiä tuloista teoksemme liittyen, sillä heidän elantonsa on taiteellisessa työssä. Koin pääsylippujen ja rahaliikenteen aiheuttavan painetta myös taiteelliseen sisältöön.

Erityisesti opin uutta teoksen tuotannolliseen puoleen ja taiteilijan työhän liittyen. Itsensä markkinointi ja imago ovat taiteilijalle tärkeitä työkaluja. Tämän huomaa myös katsojista. Lähes kaikki esitystä katsomaan tulleet henkilöt olivat tuttujani. Bastos ei ole Suomessa tunnettu, joten hän ei henkilönä vetänyt katsojia puoleensa. Monesti ihmiset lähtevät katsomaan tunnettujen taiteilijoiden teoksia, joten aloittelevan taiteilijan työskentely on helposti tuttavien suosion varassa. Pidemmällä aikavälillä taitelijan saadessa lisää näkyvyyttä, löytävät ulkopuolisetkin hänet helpommin, siksi PR on erityisen tärkeää. Esiintyvän taiteilijan toimeentulo vaikutti kokemukseni mukaan todella epävakaa, ja alan karuus hyppi silmille. Tulot ovat työmäärään nähden todella minimaaliset.

Koin taiteilijan työn painottuvan käytännössä tuotannolliseen puoleen. Esitysten järjestäminen ja kokonaisuuden toteuttaminen vaati paljon aikaa ja kärsivällisyyttä, muttei ollut kuitenkaan erityisen

vaikeaa. Asiat selvisivät selvittämällä. Sain paljon itsevarmuutta, kun tajusin, että esityksiä ja tapahtumia voi todellakin järjestää itsenäisesti.

Teoksen sisällön rakentamisen olisin halunnut tehdä tiiviimmässä tahdissa ja koen, että olisin tarvinnut enemmän harjoitusta. Sisällön rakentuminen tapahtui luontevasti Bastosin kanssa. Alku oli koreografisen työskentelyn hankalin vaihe. Tutustuimme vasta ja en vielä tiennyt, miten olisin improvisoinut. Rauhallisen työskentely-ympäristön löytäminen ja jo jonkin aikaa jatkunut yhteistyö helpottivat luovaa prosessia ja sisältö rakentui loppuvaiheissa nopeammin. Minusta teos muuttuu ja kehittyy ajan kanssa, lisäksi improvisaatio on aina paikka- ja aikasidonnaista.

LIITE 1: LEHDISTÖTIEDOTE KUOPION ESITYKSISTÄ.**Tiedote 11.9.2014**

Vapaa julkaistavaksi

It's a (wo)man's world -tanssiteos Sotkulla

Suomi-Brasilia yhteistyössä syntynyt tanssiteos It's a (wo)man's world tulee Kuopioon Sotkulle 4.-5.10.2014. Lokakuun ensimmäisenä viikonloppuna esitettävä tanssiteos käsittelee naisen asemaan vertaillen suomalaista ja brasilialaista näkökulmaa. Brasilialaisen tanssija-koreografin Otávio Bastosin ja tanssinopettajan Hanna Vilanderin yhteistyön tuloksena on improvisaatiopohjainen noin 40minuutin pituinen teos.

It's a (wo)man's world -esitykset

La 4.10. klo 20.00

Su 5.10. klo 16.00

Sotku, Suokatu 42/2, 70110 Kuopio

Liput ovelta 15/10€.

It's a (wo)man's world facebookissa:

<https://www.facebook.com/pages/Its-a-wo-mans-world/729923837068468>

Tanssin ammattilaisille, opiskelijoille ja musiikkilukion tanssilijalaisille suunnattu avoin harjoitus 1.10.2014 klo 11-12. Lisätiedot ja yhteydenotot: Hanna Vilander, puh. 041 5375 488 tai hanna.vilander@gmail.com

Kuvassa It's a (wo)man's world -teoksen esiintyjät Otávio Bastos ja Hanna Vilander harjoituksissa

LIITE 2: KUOPION JULISTE

Otávio Bastos (Brasilia) &
Hanna Vinlander (Suomi)

It's (Wo)Man's World

Konsepti, koreografia ja tanssi:
Otávio Bastos & Hanna Vilander
Tuottajat: Aura Maximilian & Inka-Leea Hakkarainen

La 4.10 klo 20
Su 5.10 klo 16
Sotku, Suokatu 42/2, 70110 Kuopio

"Bussimatalla kotiin viereeni istui mies, vaikka
kukaan muu ei ollut kyydissä."

Jokaiselle kaupungille oli oma julisteensa, joita veimme näkyville paikoille mainoksiksi. Julisteesta oli neljä eri versiota: Kuopio, Orimattila, Helsinki ja kaikki esityspaikat, joista viimeisintä jaoimme vain sähköisessä mediassa.

LIITE 3: KAIKKIEN ESIINTYMISPAIKKOJEN JULISTE

Otávio Bastos (Brasilia) &
Hanna Vinlander (Suomi)

It's (Wo)Man's World

"Bussimatalla kotiin viereeni istui mies, vaikka kukaan muu ei ollut kydyssä."

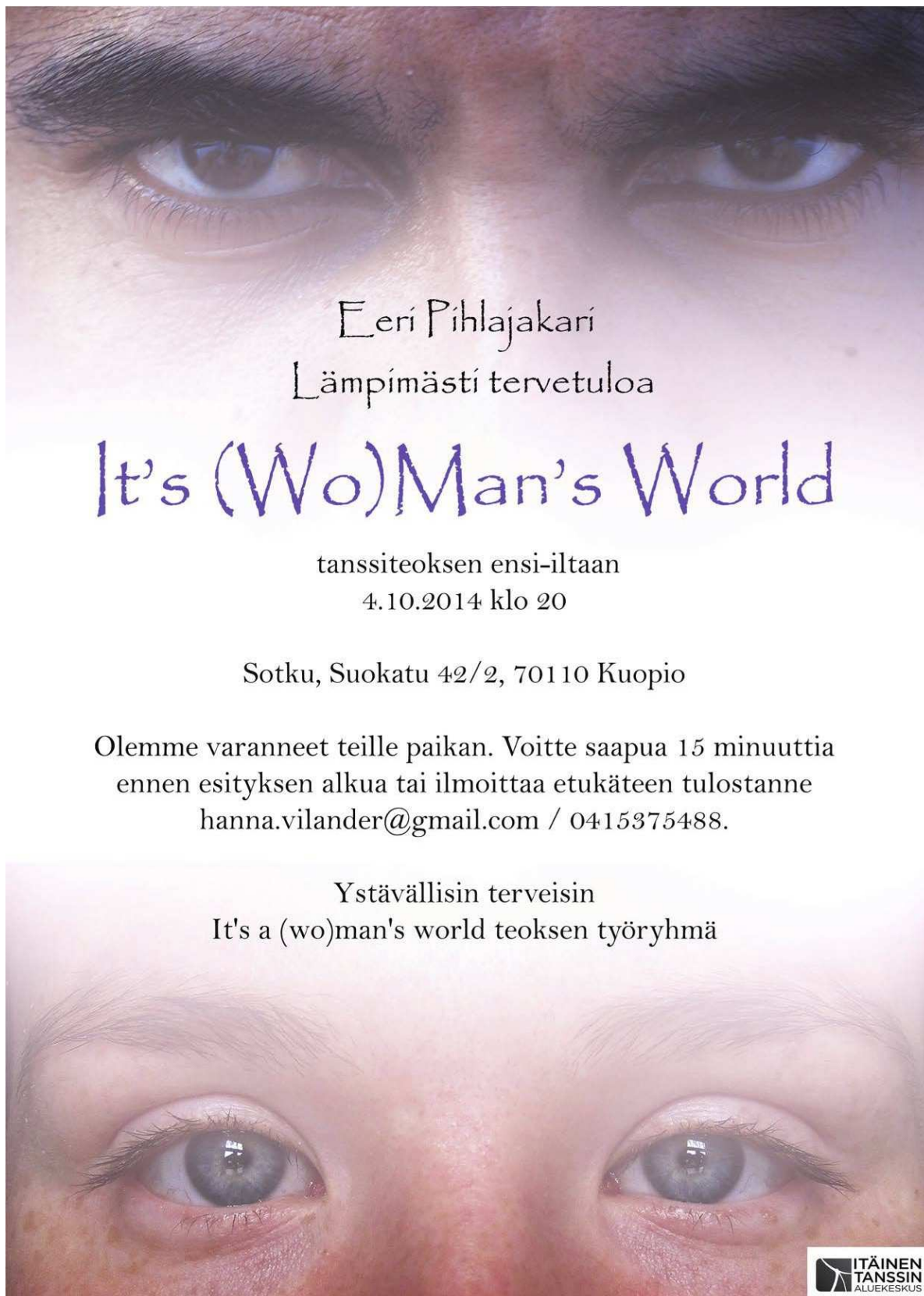
La 4.10.2014 klo 20
Su 5.10.2014 klo 16
Sotku, Suokatu 42/2, 70110 **Kuopio**

La 11.10.2014 klo 17
Su 12.10.2014 klo 13
Tönnön koulu, Tönnönkoskentie 12,
16300 **Orimattila**

La 18.10.2014 klo 19
Su 19.10.2014 klo 19
Teatteri ILM I Ö, Harjutori 8 00500 **Helsinki**

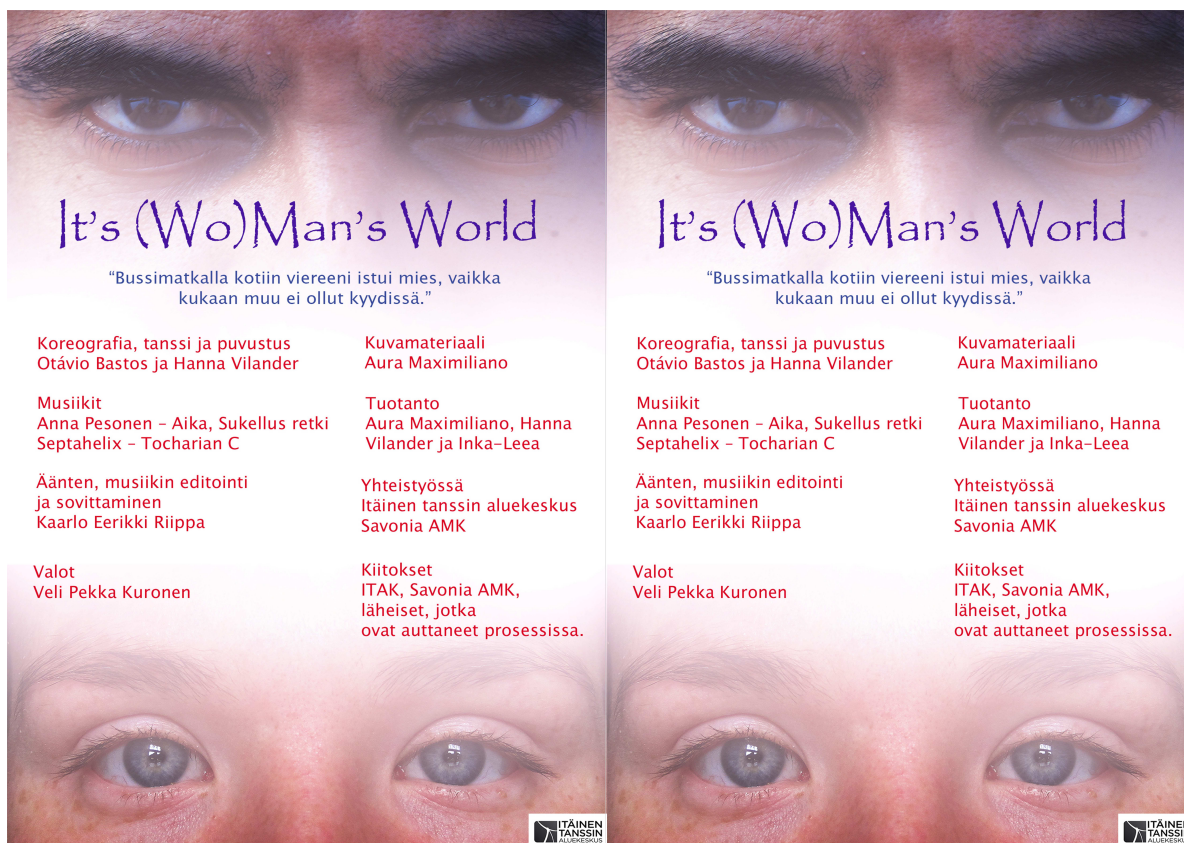

LIITE 4: KUTSU

Tämä kutsu oli osoitettu henkilökohtaisesti Eeri Pihlajakarille, muut kutsut olivat samaa mallia.
Kutsut lähetettiin sähköisesti.

LIITE 5: KÄSIOHJELMA

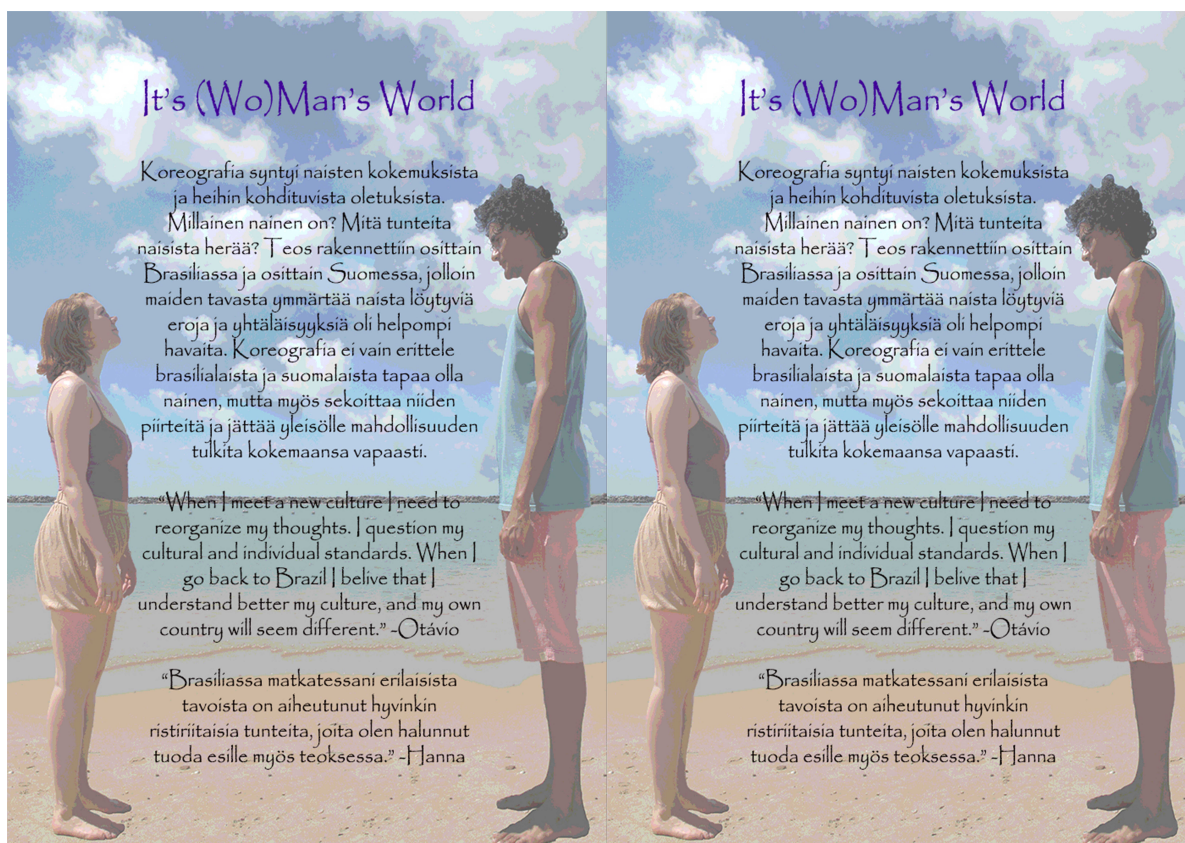

It's (Wo)Man's World

"Bussimatkalla kotiin viereeni istui mies, vaikka kukaan muu ei ollut kydyssä."

Koreografia, tanssi ja puvustus Otávio Bastos ja Hanna Vilander	Kuvamateriaali Aura Maximiliano
Musiikit Anna Pesonen – Aika, Sukellus retki Septahelix – Tocharian C	Tuotanto Aura Maximiliano, Hanna Vilander ja Inka-Leea
Äänten, musiikin editointi ja sovittaminen Kaarlo Eerikki Riippa	Yhteistyössä Itäinen tanssin aluekeskus Savonia AMK
Valot Veli Pekka Kuronen	Kiitokset ITAK, Savonia AMK, läheiset, jotka ovat auttaneet prosessissa.

ITÄINEN TANSSIN ALUEKESKUS

It's (Wo)Man's World

Koreografia syntyi naisten kokemuksista ja heihin kohdittavista oletuksista. Millainen nainen on? Mitä tunteita naisista herää? Teos rakennettiin osittain Brasiliassa ja osittain Suomessa, jolloin maiden tavasta ymmärtää naista löytyviä eroja ja yhtäläisyyksiä oli helpompi havaita. Koreografia ei vain erittele brasilialaista ja suomalaista tapaa olla nainen, mutta myös sekoittaa niiden piirteitä ja jättää yleisölle mahdollisuuden tulkita kokemaansa vapaasti.

"When I meet a new culture I need to reorganize my thoughts. I question my cultural and individual standards. When I go back to Brazil I believe that I understand better my culture, and my own country will seem different." -Otávio

"Brasiliassa matkatessani erilaisista tavoista on aiheutunut hyvinkin ristiriitaisia tunteita, joita olen halunnut tuoda esille myös teoksessa." -Hanna

It's (Wo)Man's World

Koreografia syntyi naisten kokemuksista ja heihin kohdittavista oletuksista. Millainen nainen on? Mitä tunteita naisista herää? Teos rakennettiin osittain Brasiliassa ja osittain Suomessa, jolloin maiden tavasta ymmärtää naista löytyviä eroja ja yhtäläisyyksiä oli helpompi havaita. Koreografia ei vain erittele brasilialaista ja suomalaista tapaa olla nainen, mutta myös sekoittaa niiden piirteitä ja jättää yleisölle mahdollisuuden tulkita kokemaansa vapaasti.

"When I meet a new culture I need to reorganize my thoughts. I question my cultural and individual standards. When I go back to Brazil I believe that I understand better my culture, and my own country will seem different." -Otávio

"Brasiliassa matkatessani erilaisista tavoista on aiheutunut hyvinkin ristiriitaisia tunteita, joita olen halunnut tuoda esille myös teoksessa." -Hanna

LIITE 6: BASTOSIN LAUSELMA YHTEISTYÖSTÄ PORTUGALIKSI

It's a (Wo)Man's World

Do um encontro na porta do teatro em Recife(Brasil) até o final da turnê de It's a (Wo)Man's World em Helsinki(Finlândia) passaram-se 4 meses de muito trabalho, dedicação e coragem. Sim, coragem! A escolha de trabalhar de forma compartilhada coreografando e atuando juntos tendo culturas e formações tão diferentes poderia ter sido uma armadilha, mas ao contrário foi um laboratório de desatar amarras.

A curiosidade se sobrepôs ao medo!

Hanna manteve-se sempre muito aberta durante todo o processo, receptiva a investigações de movimento e idéias. E aí encontrou o primeiro desafio, improvisar... não ter certeza do que está por vir e não ter um ataque cardíaco por ansiedade é uma capacidade!

Na Finlândia encontrei outra Hanna ainda mais trabalhadora e responsável, na produção se não tinha alguém para realizar uma tarefa ela fazia. Nessas produções sem apoio institucional acontece bastante de pessoas não realizarem o trabalho ou fazerem "corpo mole" porque não estão recebendo dinheiro. Ela fazia, trabalhava por dois, ou três se precisar! Apesar de simples uma produção que inclui pessoas de dois países dá muito trabalho quanto ao planejamento e execução da hospedagem, alimentação, traslado, logística etc. para duas pessoas.

Hanna é comunicativa, tem a capacidade de juntar pessoas, isso é algo realmente admirável, pois em pouco tempo tínhamos um dj, um iluminador, lugar para nos hospedar em Kuopio, Orimatila, Helsinki e 3 teatros para apresentarmos... o detalhe é que quase tudo de graça!

Na cena, neste último espetáculo em Helsinki, senti que amadurecemos e estávamos mais conectados, com ouvidos e poros abertos, cúmplices.

Foi um enorme prazer tê-la como parceira de cena e espero que isso aconteça muitas e muitas vezes!

Otávio Bastos